

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»**

Інститут біомедичних технологій

Кафедра мікробіології, сучасних біотехнологій, екології та імунології

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри

№__ від «__» 20__ р.

Зав. кафедрою

_____ (Тетяна Тугай)

**Екопоселення - стійкість, адаптивність та
взаємодія сталих спільнот**

Випускна кваліфікаційна робота магістра
заочної форми навчання за спеціальністю

101 Екологія

Залевського Максима Петровича

Науковий керівник: кандидат біологічних наук

Мовчан Валентина Олексіївна

Оцінка захисту роботи

Роботу виконано на базі Інституту біомедичних технологій відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» під керівництвом кандидата біологічних наук, декана Інституту біомедичних технологій Мовчан В. О.

Київ 2023

РЕФЕРАТ

Війна на сході України суттєво вплинула на економіку та соціальну сферу країни. Екопоселення можуть бути ефективним інструментом відновлення та розвитку сільських територій в Україні. Вони дають можливість мешканцям села займатися сільським господарством, створювати робочі місця, знижувати витрати на енергетику та водопостачання, а також зменшувати негативний вплив на довкілля, можуть функціонувати незалежно від зовнішніх енергетичних та комунікаційних мереж.

. Створення стійких та ефективних екопоселень вимагає багато ресурсів, включаючи фінансові, технічні та людські. Необхідно забезпечити правильне управління ресурсами, координацію різних проектів та ініціатив, розвиток соціальної інфраструктури (спільні приміщення) та ініціатив, що сприяють співпраці та злагоді між мешканцями спільноти.

Спектр екоспільнот і рухів в Україні дуже широкий, найбільш поширеними є Родові помістя, Духовні общини, Глобальна мережа екопоселень, Пермакультурна спілка, Рух зіровейст, спільнота дауншифтерів та цифрових номадів.

Основними проблемами екоспільнот є: конфлікти лідерства, мовні конфлікти, конфлікти потреб, конфлікти через бідність, конфлікти стратегій, проблеми визначення потреб, диктатури, камерності та закритості, конспірології, сектантства.

Для створення громадського благополуччя та забезпечення допомоги та послуг між членами спільноти корисним інструментом може бути комбінована економіка. Важливо забезпечити демократичне управління та участь у процесах прийняття рішень в спільноті, щоб забезпечити відкритість, прозорість та гнучкість у розвитку спільноти. Необхідно забезпечити ефективну комунікацію між членами спільноти та зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як місцева влада, громадські організації та інші екологічні спільноти.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	7
РОЗДІЛ 2. РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЕКОСПІЛЬНОТ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ РУХІВ	11
2.1. Екопоселення в Україні – які вони?.....	11
2.2.Мережі екоспільнот.....	15
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЕКОСПІЛЬНОТ.....	22
3.1. Освіта в екопоселеннях	22
3.2. Волонтерство в екопоселеннях.....	24
3.3. Економіка спільнот екопоселень	25
РОЗДІЛ 4. ФАКТОРИ СТАЛОСТІ ЕКОСПІЛЬНОТ	37
4.1.Проблематика екопоселень в Україні	37
4.2. Способи розв’язання проблем екопоселень на практиці.....	47
4.3. Стійкість спільнот під час війни	57
4.4. Проєкт «Зелена дорога» як приклад стійкості та адаптивності екопоселень.....	65
Висновки.....	68
Список використаних джерел	69

ВСТУП

Війна на сході України суттєво вплинула на економіку та соціальну сферу країни, зокрема на розвиток сільських територій. В результаті конфлікту знищені або пошкоджені десятки населених пунктів, знешкоджено мінами тисячі гектарів земель та знищено багато інфраструктури, що призвело до економічних труднощів для мешканців сіл та містечок.

Актуальність теми дослідження. Дослідження розвитку екопоселень в Україні є дуже актуальним для розвитку громадянського суспільства завдяки таким притаманним їм рисам як сталість, стійкість та адаптивність до проблем війни. Екопоселення можуть бути ефективним інструментом відновлення та розвитку сільських територій в Україні. Вони дають можливість мешканцям села займатися сільським господарством, створювати місцеві робочі місця, знижувати витрати на енергетику та водопостачання, а також зменшувати негативний вплив на довкілля. Вони можуть функціонувати незалежно від зовнішніх енергетичних та комунікаційних мереж, що робить їх менш залежними від зовнішніх факторів. Крім того, екопоселення можуть бути використані для забезпечення мешканців базовими потребами, такими як харчування та житло, що знижує їхню залежність від зовнішніх джерел. Отже, дослідження та розвиток екопоселень в Україні є дуже важливим завданням, особливо в контексті проблем війни.

Проблематика екопоселень є дуже мало вивченою з кількох причин:

- малочисельність екопоселень, – у порівнянні з іншими формами життєвої організації, такими як міста, села та окремі господарства, спільноти екопоселень зазвичай є дуже маленькими, з невеликою кількістю мешканців (це зумовлює відносну складність проведення досліджень, оскільки потрібно залучати висококваліфікованих фахівців та використовувати дорогі технології);
- територіальні громади та міністерства звертають мало уваги на проблематику екопоселень, зосереджуючись на розвитку міст та

промислових зон, тоді як розвиток сільської місцевості залишається на другому плані;

- недостатня проявленість в юридичному полі громадських організацій;
- в Україні немає розробленої стратегії щодо екопоселень, немає законів та програм розвитку чи кредитування екопоселень.

Для покращення становища екопоселень в Україні необхідно розробити чітку стратегію їх розвитку, створити відповідне законодавство, програми розвитку та кредитування. Це дозволить забезпечити підтримку та підвищити інтерес до екопоселень, які можуть стати важливим елементом сталого розвитку України. Ці фактори зумовили вибір теми дослідження.

Оцінка стану наукової розробленості проблематики

Чимало науковців займаються вивченням сталих спільнот екопоселень, адже ця проблематика – предмет дослідження для багатьох наукових дисциплін, таких як екологія, соціологія, економіка, антропологія та інші [1 - 16]. Однак таких умов, у яких опинилась Україна та відповідно її екопоселення з початком повномасштабного вторгнення північного сусіда, ніколи раніше не було, тому цей новий, дуже цінний досвід, потребує окремого дослідження.

Мета дослідження: встановити, як можна створити життєздатні та стійкі спільноти, які забезпечують високу якість життя людей, зберігаючи природні ресурси та зменшуючи відходи та забруднення довкілля.

Завдання:

- 1) проаналізувати досвід сталих екоспільнот;
- 2) систематизувати різноманітність екоспільнот в Україні та світі;
- 3) визначити основні проблеми екоспільнот;
- 4) визначити систему заходів та відносин, які забезпечують життєздатність та стійкість екоспільнот.

Об'єкт дослідження – екоспільноти.

Предмет дослідження – засоби досягнення сталості екоспільнотами.

Методи дослідження – аналіз і синтез, узагальнення і екстраполяція.

Наукова новизна дослідження спільнот екопоселень полягає в тому, що воно вперше досліджує стійкість та адаптивність цих спільнот в умовах війни.

Практичне значення одержаних результатів

Результати проведених досліджень можуть мати різні практичні застосування, зокрема:

1. Розвиток екопоселень: Дослідження спільнот екопоселень можуть допомогти у зрозумінні та оцінці практик та інновацій, що використовуються в цих спільнотах, і сприяти розвитку більш стійких та екологічно чистих просторів співпроживання невеликих спільнот .

2. Посилення соціального капіталу: Спільноти екопоселень можуть бути прикладом та джерелом знань для інших спільнот, які шукають шляхи до зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів. Дослідження виявляють різні механізми взаємодії та співпраці в спільнотах, які сприяють підвищенню соціального капіталу.

3. Підвищення екологічної свідомості: Дослідження спільнот екопоселень є корисним джерелом інформації для широкої громадськості та допомогти у підвищенні її екологічної свідомості. Це може стати стимулом для зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів.

4. Розвиток методології дослідження: Дослідження спільнот екопоселень сприятимуть розвитку методології дослідження в сфері екології та сталого розвитку. Вони можуть допомогти встановити практичні методики та інструменти для вимірювання впливу людської діяльності на природне середовище та забезпечення стійкого розвитку.

РОЗДІЛ 1

ЕКОПОСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Створення екопоселень є однією з можливих стратегій розвитку сільської місцевості, яка може сприяти розвитку громадської активності та самоврядування. Екопоселення можуть бути центрами розвитку громадянського суспільства, де мешканці мають можливість взаємодіяти, об'єднуватися навколо загальних ідей, пропонувати та реалізовувати власні проекти [1 -11].

Децентралізація та розвиток територіальних громад також є важливим фактором для розвитку екопоселень. Досягнення успіху в екопоселеннях залежить від наявності ефективної мережі комунікації, доступу до інформації, а також від належної організації власного господарства [12]. Децентралізація та розвиток територіальних громад забезпечує зміцнення інфраструктури та зростання інвестицій, що сприяє успішному розвитку екопоселень [13].

Крім того, розвиток екопоселень може вплинути на зміну уявлень громадян про взаємодію з довкіллям, розвиток екологічної культури та збереження природних ресурсів [14]. Це може стати потужним стимулом для зростання екологічної свідомості та розвитку екологічного громадянського руху в Україні.

Засновники руху екопоселень. Рух екопоселень почав формуватись в різних частинах світу, але одні з основних засновників руху екопоселень в Європі та США були такі люди:

- **Роберт та Дайан Гілман** - засновники екопоселення «Findhorn» в Шотландії у 1962 році. Вони вважаються піонерами руху екопоселень і відомі своєю роботою з пермакультурою та екологічним будівництвом.

- **Алберт Бейтс та Сьюзен Лавлок** - засновники екопоселення «The Farm» в штаті Теннессі, США, в 1971 році. Вони були частиною хіппі-руху та відомі своєю роботою з підтримки народження та догляду за дітьми в їхньому екопоселенні.

• **Іна Мей та Дітер Дюрер** - засновники екопоселення «Sieben Linden» в Німеччині в 1997 році. Вони були відомі своєю роботою з екологічним будівництвом та пермакультурою.

• **Александр та Леслі Голден** - засновники екопоселення «Twin Oaks» в штаті Вірджинія, США, в 1967 році. Вони також були частинами хіппі-руху та відомі своєю роботою зі збиранням та переробкою їжі.

Ці люди та їхні співробітники внесли значний внесок у формування руху екопоселень та підтримали його розвиток у світі [3]. З початком війни Альберт Бейтс став основним ініціатором збору коштів в мережі екоспільнот в США на підтримку України.

Різновиди спільного проживання. Спільноти екопоселень, кохаузінгі, данські комуни та колівінги – є формою організації життя, яка відрізняється від традиційного життя у власному домі чи квартирі. Це різні форми спільного проживання людей, які звичайно мають спільні цінності та бажання жити в екологічно чистому середовищі.

Ось деякі з основних типів співпроживання:

Екопоселення - це спільноти, де люди живуть разом у власних домівках, але мають спільний простір для діяльності, такий як територія для сівби та збирання врожаю, майстерні для ремонту речей, спільні їдальні та бібліотеки. Ці спільноти зазвичай орієнтовані на збереження довкілля та сталий розвиток, і працюють над створенням екологічно збалансованих систем життя.

Особливістю екопоселень є те, що люди живуть у гармонії з природою та дбають про її охорону, дотримуються екологічних принципів та співпрацюють один з одним, щоб досягти спільних цілей.

Кохаузінг - це форма співпроживання, де люди живуть в окремих квартирах в одному будинку, але мають спільні приміщення, наприклад, пральні, спільні кухні, спільні гостьові кімнати, спортивні зали та ігрові кімнати. Кохаузінг може бути орієнтований на різні цінності, включаючи сталий розвиток, соціальну справедливість та співпрацю [15].

Данські комуни - це форма співпроживання, яка походить з Данії. Люди живуть разом в одному будинку або на одній території та мають спільні приміщення для приготування їжі, спільні гостьові кімнати та ігрові кімнати. Комуни можуть бути спрямовані на різні цінності, такі як сталий розвиток, взаємодопомогу та соціальну справедливість.

Колівінг - це спільноти, де люди живуть в окремих квартирах чи кімнатах, але мають спільні простори для спільної діяльності, такі як спільна кухня, гостьова кімната, робочі простори, тренажерний зал і т.д. Колівінг може бути орієнтований на різні цінності, включаючи соціальну справедливість, співпрацю та сталий розвиток. Колівінги дозволяють людям ділитись ресурсами та послугами, такими як автомобіль, інструменти, електроніка, знання і т.д. Особливістю колівінгів є те, що вони забезпечують спільність та взаємодопомогу між жителями, допомагаючи їм більш ефективно використовувати ресурси та послуги, які є у спільній власності.

Особливість колівінгів полягає в тому, що вони сприяють розвитку соціальної солідарності та підтримки, створюючи сприятливі умови для взаємодії між різними людьми. Жителі колівінгів можуть ділитися різними ресурсами та послугами, такими як інструменти, техніка, книги, знання та інші речі, що сприяє ефективному використанню ресурсів та заощадженню грошей.

Колівінги також сприяють соціальній інтеграції, допомагаючи людям побудувати нові знайомства та відчути себе частинами спільноти. Вони часто орієнтовані на конкретні цінності та ідеї, такі як сталий розвиток, співпраця та соціальна справедливість, що забезпечує спільність між жителями та допомагає їм розвивати спільні інтереси.

Intentional community можна краще перекласти на українську як "свідома спільнота" або "цілеспрямована спільнота". Це відноситься до групи людей, які збираються разом, щоб жити разом у спільноті, зазвичай з метою спільної підтримки та співпраці в різних аспектах життя, включаючи житло, їжу, фінанси, працю, соціальні відносини, та багато іншого [16]. Вони мають

спільну візію та цілі, та працюють разом, щоб створити спільноту, яка відповідає їхнім цінностям і потребам.

РОЗДІЛ 2

РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЕКОСПІЛЬНОТ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ РУХІВ

2.1. Екопоселення в Україні – які вони?

Екопоселення в Україні - це невеликі громади, що розвиваються на принципах екологічної сталості та самодостатності. Ці громади зазвичай засновані на землях, що перебувають у спільній власності учасників громади, і мають за мету розвиток сталого сільського господарства, виробництва продуктів харчування, екопродукції, а також створення сприятливого середовища для життя та розвитку.

Найбільш відомим екопоселенням в Україні є "Родники" - громада, розташована на Львівщині. Учасники цієї громади прагнуть до збереження природи та здорового способу життя, розвивають сталість в господарстві та виготовляють екопродукти.

Інші екопоселення в Україні включають громаду "Садове" на Закарпатті, "Зелена Гора" у Київській області та "Світанок" в Одеській області. У кожному з цих екопоселень є свої особливості, але всі вони прагнуть до сталого розвитку, екологічної сталості та здорового способу життя.

Родові помістя. Окремою особливістю українських спільнот є поширення ідеології родових помість.

"Родові помістя" - це книжковий серіал, автором якого є російський письменник Владімір Мегре. У серіалі описується історія знайомства автора з представницею сибірської народності, яка розповіла йому про своє життя та духовний світ. У книгах описується ідея створення екологічних та самодостатніх спільнот, які засновуються на принципах рівності, взаємоповаги, взаємодопомоги, і збереження традицій і духовних цінностей народу. Для досягнення цих цілей, головними принципами "Родових помість" є:

- Повага до природи: захист та збереження довкілля, засади екологічного життя, природних ресурсів.

- Розвиток духовності: дотримання стародавніх традицій, духовних знань, взаємодія зі світом духів.

- Побудова соціальної моделі на засадах рівності та взаємодопомоги.

- Створення самодостатньої спільноти з використанням екологічно чистих технологій, включаючи відновлювальну енергетику, виробництво органічної їжі та інші.

- Розвиток внутрішньої гармонії та особистісного зростання.

"Родові помістя" також підкреслюють важливість розуміння своїх коріннів, духовної спадщини, та відновлення зв'язку зі своїм предками. Однією з ключових ідей серіалу є прагнення зберегти та передати майбутнім поколінням знання, які зберігаються в народній традиції

У книгах Анастасія Мегре описує цінності, які вона вважає важливими для життя на землі. Цінності ці включають близькість до природи, любов і повагу до всього живого, гармонійні стосунки між людьми та рівноправність статей. Анастасія також пропагує ідею самодостатності та відмову від споживацької культури, а також збереження традиційних знань та навичок.

В Україні налічується від 80 до 150 родових помістей. Складність підрахунків через закритість багатьох помістей та військові дії. З 2014 року у поселеннях відбувається розкол. Частина з них виїхала в Росію. З лютого 2022 року розкол посилюється, частина проукраїнських спільнот написала відкрите прохання до Владіміра Мегре та спільноти родових помістей РФ прокоментувати ситуацію. Та у відповідь отримали лише мовчання. Що привело до відкритого листа відмови від зв'язків з російською спільнотою та автором книг. Ідея не належить автору вона належить спільноті. Так вважають тепер представники родових помістей України які формують власну мережу. Частина анастасійців яка залишилась проросійською вважає що це не вірна позиція. Хоча публічно ніяк не коментує ситуацію.

Арт хутір Обирок. Окремим епізодом формування спільноти екопоселень в Україні стала поява мистецького хутору Обирок, який вплинув на появу таких хуторів по всій країні.

Мистецький хутір Обирок - це спільнота, яка знаходиться в Чернігівській області України, і є відомою як центр екологічної культури та творчості. Хутір було засновано у 2004 році Леонідом Кантером та Діаною Карпенко, які згуртувалися разом з іншими творчими людьми з метою створення унікального місця, яке б поєднувало в собі мистецтво, екологію, освіту та творчість.

У хуторі проходило багато різноманітних заходів, які привертали увагу людей з усього світу, серед яких фестивалі Кіносарай та Мама Африка, фестиваль Хліба. Кіносарай - це міжнародний кінофестиваль, який присвячений екологічним проблемам та людським цінностям. Мама Африка - це щорічний фестиваль, який зібрав учасників з більше ніж 20 країн світу та присвячений культурі та традиціям Африки.

Крім того, у Мистецькому хуторі Обирок регулярно проходили зустрічі та конференції з метою обговорення соціальних та культурних питань, зокрема збереження історичної спадщини, розвитку сільського господарства, підтримки молодіжних ініціатив та інших актуальних тем.

Також, Мистецький хутір Обирок є одним з ініціаторів з'їзду хуторів - об'єднання сільських громад, що має на меті підтримку та розвиток сільського господарства, екологічний та культурний розвиток села, збереження історичної спадщини та інші суспільно корисні ініціативи.

Хутір Обирок став ініціатором таких локацій як Хата майстерня в Карпатах, Скворечник у Києві Гідропарк, хутір Безиків, Хрулі на сулі, Баранівка, хутір Гойч, та в Білорусі хутір Кастричнік, хутір Верасня.

Більша частина цих хуторів в Україні під час війни припинила своє існування, жителі Обирку знаходяться в еміграції, чоловіки служать в ЗСУ.

Та ми щиро сподіваємось рух мистецьких хуторів матиме продовження.
Духовні общини. Вайшнавські духовні общини є частиною індійської

духовної традиції Гаудіа-Вайшнавизму. Одна з таких общин - Новий МаяпурЧернетчина - була заснована українським вайшнавом Юрієм Танцюрою в 2004 році. Ця община базується на вченні Шріла Прабхупади,

засновника Міжнародного товариства свідомого Кришни (ISKCON). Її місія - навчання та проповідування духовних знань, практикування бхакті-йоги (йоги любові до Бога), здійснення благодійних проектів та духовної підтримки членів общини. Однією з ключових практик общини є кіртан - спів ім'я Бога, що вважається найефективнішим засобом очищення душі та зближення з Богом. Крім того, община проводить заняття з ведичної філософії, медитації, санкіртану (розповсюдження духовних знань), вегетаріанської кулінарії та інших духовних практик.

Примараса - це ім'я, яке використовує Юрій Танцюра у своїй духовній проповіді та яке позначає його відношення до Кришни як його вибраної божественної нареченої. Юрій Танцюра вважає, що кожна душа має божественного партнера та відносини з Богом можуть бути встановлені через бхакті-йогу та медитацію на ім'я Бога.

Загалом, вайшнавські общини, в тому числі і Новий Маяपुर Чернетчина, Бхумі Миколаївщина пропонують своїм членам та прихильникам духовну альтернативу матеріалістичному способу життя, зосереджену на здобутті духовного розвитку та зближенні з Богом. Вайшнави вважають, що головною метою життя є розвиток своєї душі та зближення з Богом. Це досягається шляхом відмови від матеріалістичних пошуків задоволення та зосередження на духовному зростанні. Членам общини рекомендується практикувати різні духовні вправи, такі як медитація на ім'я Бога, виконання служби в храмі та інші духовні практики, що допомагають очищенню душі та розвитку духовної свідомості.

Крім того, вайшнавські общини активно займаються благодійністю та допомогою соціально вразливим категоріям населення. Общини проводять різноманітні благодійні акції, такі як роздача безкоштовної їжі, медична допомога, надання освіти та інші проекти, що мають на меті поліпшення життя людей.

Отже, вайшнавські общини, такі як Новий Маяपुर Чернетчина, Бхумі Миколаївщина пропонують своїм членам та прихильникам духовну

альтернативу матеріалістичному способу життя та активно допомагають соціально вразливим категоріям населення.

З початком повномасштабного вторгнення вайшнавські поселення відіграли значну роль в прийомі переміщених осіб так, як опинились дуже близько до лінії вторгнення та допомагали іншим поселенням розсилаючи крупи власного виробництва Ахімса.

2.2. Мережі екоспільнот

Глобальна мережа екопоселень. Мережа екопоселень Global Ecovillage Network (GEN) - це глобальна організація, яка об'єднує екопоселення з усього світу з метою створення стійкого та екологічно збалансованого способу життя.

GEN була заснована в 1995 році і на сьогодні налічує більше 10 000 членів з 115 країн. Мережа надає можливості для співпраці та обміну досвідом між екопоселеннями, що дозволяє їм вирішувати спільні проблеми та підтримувати розвиток стійких спільнот. GEN діє як міжнародний центр підтримки для екопоселень, забезпечуючи допомогу в розробці проектів, сприяння утворенню нових екопоселень та підтримку вже існуючих. Мережа також здійснює просвітницьку роботу, проводячи різноманітні навчальні заходи та семінари.

Основна мета GEN - побудова екологічно стійких та соціально справедливих спільнот, які забезпечують своїм жителям здорове та щасливе життя, зменшують свій вплив на навколишнє середовище та сприяють збереженню біорізноманіття.

Громадська організація "Глобальна мережа екопоселень України", яка є частиною глобальної мережі Global Ecovillage Network, була заснована в Україні в 2018 році. Її головною метою є об'єднання екопоселень, родових помість, духовних общин та арт-хуторів, сталих спільнот, що працюють над створенням стійкого та екологічно збалансованого способу життя в Україні.

Організація надає можливості для співпраці та обміну досвідом між екопоселеннями, забезпечуючи підтримку у розробці проектів та розвитку

екопоселень. Вона також допомагає в утворенні нових екопоселень та надає підтримку вже існуючим.

Однією з головних метою Global Ecovillage Network Ukraine є створення мережі екопоселень, що працюють на території України. Це дозволить екопоселенням отримувати підтримку та кооперацію одне з одним, розвивати спільні проекти та взаємодіяти з урядом та іншими громадськими організаціями для розвитку екологічного та стійкого способу життя в Україні.

Пермакультурна спілка. Пермакультура - це система проектування та управління сталими та продуктивними екосистемами, що базується на природних принципах та екологічних методах вирощування їжі та управління землею. В Україні існує спілка пермакультурних освітніх центрів, яка об'єднує різноманітні ініціативи, пов'язані з пермакультурою. Її мета - популяризація та розвиток пермакультури в Україні, а також забезпечення доступу до якісної пермакультурної освіти.

Один з важливих інструментів, що використовуються в пермакультурі, - це пермакультурний дизайн, який дозволяє створювати стійкі та продуктивні системи вирощування їжі та управління землею. Для того, щоб стати експертом з пермакультурного дизайну, можна пройти Сертифікаційний курс навчання.

Сертифікаційний курс навчання експертів з пермакультурного дизайну - це інтенсивна програма навчання, що включає в себе теоретичний та практичний матеріал з пермакультурного дизайну. Він дозволяє здобути знання та навички для проектування та реалізації стійких та продуктивних екосистем, що базуються на принципах пермакультури. Учасники курсу вивчають основи землеробства, вирощування їжі, управління водою та відходами, екологічного будівництва та інших аспектів сталого розвитку. Сертифікаційний курс навчання експертів з пермакультурного дизайну організовується спілкою пермакультурних освітніх центрів в Україні.

Рух зіровейст в Україні. Zerowaste alliance Ukraine - це громадська організація, яка об'єднує людей, що працюють над проблемами відходів та впроваджують зеровеїст-підходи у своєму житті. Метою організації є зменшення кількості відходів та забруднення навколишнього середовища в Україні.

Зеровеїст - це підхід до споживання та виробництва, що передбачає мінімізацію відходів та повторне використання ресурсів. Зеровеїстери прагнуть до того, щоб їхня діяльність не залишала відходів, тобто усі матеріали використовуються повторно, перероблюються або повертаються до навколишнього середовища у безшкідливій формі.

Організація Zerowaste alliance Ukraine проводить різноманітні заходи та кампанії, спрямовані на популяризацію зеровеїст-підходів та навчання людей, як зменшити кількість відходів у своєму житті. Організація також співпрацює з місцевими владами та бізнесом, щоб сприяти впровадженню зеровеїст-практик у різні сфери діяльності.

Зеровеїст-рух є важливою складовою руху за сталий розвиток та захист довкілля, тому спілка зіровейстерів в Україні є важливим гравцем в цій галузі та сприяє популяризації та розвитку зеровеїст-підходів в Україні.

Zerowaste alliance Ukraine спілка зіровейстерів в Україні. Zerowaste alliance Ukraine - це громадська організація, яка об'єднує людей, що працюють над проблемами відходів та впроваджують зеровеїст-підходи у своєму житті. Метою організації є зменшення кількості відходів та забруднення навколишнього середовища в Україні.

Зеровеїст - це підхід до споживання та виробництва, що передбачає мінімізацію відходів та повторне використання ресурсів. Зеровеїстери прагнуть до того, щоб їхня діяльність не залишала відходів, тобто усі матеріали використовуються повторно, перероблюються або повертаються до навколишнього середовища у безшкідливій формі.

Організація Zerowaste alliance Ukraine проводить різноманітні заходи та кампанії, спрямовані на популяризацію зеровеїст-підходів та навчання

людей, як зменшити кількість відходів у своєму житті. Організація також співпрацює з місцевими владами та бізнесом, щоб сприяти впровадженню зеровейст-практик у різні сфери діяльності.

Зеровейст-рух є важливою складовою руху за сталий розвиток та захист довкілля, тому спілка зіровейстерів в Україні є важливим гравцем в цій галузі та сприяє популяризації та розвитку зеровейст-підходів в Україні.

Мережа сортувальних ініціатив України (МУСІ) - це громадська організація, що об'єднує людей, які працюють над покращенням ситуації з відходами в Україні. Метою організації є просування та розвиток культури сортування відходів усередині будинків, міст та національного рівня.

МУСІ займається проведенням інформаційно-освітніх заходів, тренінгів та семінарів, які спрямовані на підвищення свідомості громадськості про питання сортування відходів та раціонального споживання ресурсів. Організація також співпрацює з місцевими владами та бізнесом, щоб сприяти впровадженню системи сортування відходів на місцевому рівні.

Однією з ініціатив МУСІ є проект "Будинки без сміття", метою якого є створення умов для сортування відходів усередині будинків та зменшення кількості відходів, що потрапляють на звалища. Організація також співпрацює з іншими екоорганізаціями та екологічними ініціативами для покращення стану довкілля в Україні. Мережа сортувальних ініціатив України (МУСІ) є важливим гравцем у руху за сталий розвиток та захист довкілля в Україні. Розвиток культури сортування відходів є важливою складовою руху за збереження довкілля, тому діяльність МУСІ має великий потенціал для покращення стану довкілля в Україні.

Мережа екостанцій. Екостанція "Глибокі Балики" - це одна з екологічних станцій, що належить до мережі Природоохоронної групи України (ПОГУ). Мережа ПОГУ була створена в Україні у 1993 році з метою захисту природних екосистем та підтримки сталих способів життя.

Екостанція "Глибокі Балики" знаходиться на Київщині. Основна мета екостанції полягає у збереженні та відновленні природних екосистем,

популяризації екологічного усвідомлення та екологічної освіти. Тут можна зустріти дослідження біорізноманіття рослин та тварин, які мешкають в регіоні Київщини та Поліському заповіднику, що знаходиться поруч. Екостанція проводить навчальні програми, літні еко-табори та волонтерські проекти для людей, які хочуть долучитися до захисту природи та популяризації сталого розвитку.

Асоціація територіальних громад. Асоціація територіальних громад України (АТГУ) - це об'єднання територіальних громад з метою співпраці та спільного розвитку. Головною метою АТГУ є розвиток територіальних громад, що входять до складу об'єднаних територіальних громад, шляхом реалізації спільних проектів, програм та ініціатив.

Об'єднані територіальні громади в Україні були створені в рамках децентралізації влади. Головна мета децентралізації полягає в тому, щоб перевести владу з центрального рівня на місцевий рівень, де краще знаються місцеві потреби та можна ефективніше вирішувати місцеві проблеми. Однією з основних функцій АТГУ є розробка стратегічного плану розвитку громад. Цей план містить в собі інформацію про стан розвитку громади, її потенціал, завдання та пріоритети розвитку на найближчі роки. Завдяки розробці такого плану громада може ефективно планувати свій розвиток та залучати ресурси для реалізації проектів. Одним з головних завдань АТГУ є також сприяння сталому розвитку територій, збереженню природного середовища та екологічному плануванню.

Спільнота дауншифтерів та цифрових номадів є досить новим явищем в Україні, проте він набирає все більшої популярності. Ці дві групи людей характеризуються бажанням жити не залежно від місця розташування, використовуючи високошвидкісний Інтернет та новітні технології для роботи з будь-якої точки світу. Рух дауншифтерів у нашій країні ще не є масовим, проте деякі люди вже переходять на цей спосіб життя. Це пов'язано з бажанням зменшити стрес та ризики, пов'язані зі звичайним способом життя в мегаполісах, та знайти новий баланс між життям та роботою. Для цього

вони відмовляються від роботи в офісі на повну ставку та шукають способи працювати з віддаленої локації.

У свою чергу, цифрові номади - це люди, які мають можливість працювати в Інтернеті та мандрівати по світу, не зв'язуючись з життям в одному конкретному місці. Це стало можливим завдяки швидкому розвитку технологій та появі нових інтернет-платформ, які дозволяють людям працювати на відстані. В Україні наразі є деякі спільноти та організації, які підтримують та розвивають ці два рухи. Наприклад, Coworking Platform - це онлайн-платформа, яка допомагає знаходити простір для спільної роботи для цифрових номадів, а також дауншифтерів, які шукають способи знайти новий баланс між життям та роботою.

Крім того, є декілька інших платформ, де українські дауншифтери та цифрові номади формують свої спільноти, які допомагають їм обмінюватися досвідом та інформацією. Однією з таких спільнот є "Daunshifter UA" - інтернет-спільнота, яка об'єднує людей, що займаються дауншифтингом в Україні. Тут можна знайти поради, досвід та історії успіху від людей, які вже змінили своє життя і перейшли на більш простий та екологічний спосіб існування.

Також є спільнота "Digital Nomads Ukraine" - спільнота цифрових номадів в Україні, яка допомагає людям, які хочуть працювати з будь-якої точки світу, знаходити роботу, знайомитися та обмінюватися досвідом з іншими цифровими номадами. Вони проводять зустрічі, воркшопи та конференції, де можна поспілкуватися зі співробітниками, дізнатися більше про роботу на відстані та ділитися власним досвідом.

Крім цього, існують спільноти екологічних та соціально відповідальних підприємців, які працюють над розвитком сталого бізнесу в Україні, наприклад "Impact Hub Odessa", "Green Wave Ukraine", "Sustainalytics Ukraine" та інші. Вони допомагають підприємцям, які хочуть розвивати сталий бізнес, знаходити партнерів, інвесторів та отримувати підтримку у розвитку своїх проєктів. Інколи спільноти дауншифтерів та цифрових

номадів можуть формувати екопоселення, використовуючи методи ненасильницької комунікації та соціократії, якщо вони мають достатні знання та навички для цього, а також знайдуть підтримку серед інших мешканців території.

Одним з таких прикладів є поселення айтишників Комуна під Львовом, де проживає близько 20 сімей. Також є простір Дзін спейс в Карпатах сформований як фестивальний простір де час від час у збирається чимало дауншифтерів та цифрових кочівників, Йога Аватар вілладж зараз займається розбудовою власного простору для прихильників Аватару.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЯ ЕКОСПІЛЬНОТ

3.1. Освіта в екопоселеннях

Освіта є важливим компонентом життя в екопоселеннях. Багато екопоселень мають власні освітні центри, школи та програми з навчання, які допомагають виховувати нове покоління екологічно свідомих та сталих громадян.

Зокрема, у деяких екопоселеннях застосовуються інноваційні методики навчання, такі як вальдорфська освіта, демократичні школи Щетініна, народні школи Більдунг та інші. Ці методики надають учням більше свободи та відповідальності за свій власний процес навчання, сприяють розвитку критичного мислення та креативності.

Крім того, екопоселення зазвичай створюють навчальні програми для дітей та молоді з питань екології, сталого розвитку та природоохоронних проблем. Ці програми можуть включати практичні заняття з садівництва, екологічної архітектури, відновлюваної енергетики та інших тем, які сприяють розвитку екологічної свідомості та вмінь.

Такі освітні програми в екопоселеннях можуть мати значний вплив на цілі сталого розвитку, зокрема на освіту (SDG 4), сталість споживання та виробництва (SDG 12) та багато інших.

Freedom: Боже вільна школа

"Freedom: Боже вільна школа" у Вінниці - це демократична школа, яка діє за принципами "школи Саммерхіл". Школа заснована на ідеї, що кожен учень є унікальною особистістю, здатною самостійно визначати свої потреби та обирати шлях розвитку. У школі немає жорстких програм, уроків та класів, а учні вільно обирають, що вони хочуть вивчати та яким чином це робити. Вчителі у школі не розглядаються як авторитети, а як фасилітатори, які допомагають учням у розвитку та самовизначенні. Така модель навчання сприяє розвитку самостійності, творчості, самореалізації та соціальних навичок учнів.

Демократична школа Соммерхіл (Sommerhill School) - це незалежна інтернатна школа в Англії, заснована в 1921 році австрійським педагогом А.С. Нейлом. Основною ідеєю школи є вільне виховання дітей, де вони самі обирають, що вивчати та як проводити свій день. У школі відсутній жорсткий розклад, і діти можуть вільно обирати, на які заняття вони підуть, а які пропустять.

В школі немає стандартних оцінок, діти не змушені слідувати жодному конкретному плану навчання. Викладачі працюють як консультанти, допомагаючи дітям знайти та розвивати їхні інтереси. Ця форма навчання заснована на ідеї, що діти вчаться найефективніше, коли самі обирають, що вони хочуть вивчати, і в цьому процесі вони більш зацікавлені та мотивовані.

Демократична школа Соммерхіл стала відома в усьому світі завдяки книзі Нейла "Літня школа: свобода та самоврядування в навчанні". Школа набула популярності серед батьків, які хочуть, щоб їхні діти навчалися в зручному темпі та зосереджувалися на тому, що їх дійсно цікавить. Крім того, демократична школа Соммерхіл стала прикладом експериментальної педагогіки, яка дає можливість дітям більш вільно розвиватися та навчатися.

Скандинавські народні школи, такі як фольксшколи, вважаються однією з основних форм освіти у скандинавських країнах. Вони засновані на принципах активного навчання та взаємодії між студентами та викладачами. Фольксшколи зазвичай знаходяться в екопоселеннях та спрямовані на надання освіти з питань сталого розвитку, екології та соціальної справедливості. Учні фолькшкіл мають можливість навчатися різноманітним навичкам, включаючи сільське господарство, будівництво, культурну та мистецьку діяльність, а також займатися спортом та фізичними вправами. Для екопоселень фольксшколи можуть бути важливим джерелом знань та навичок, які допоможуть забезпечити життєві потреби та зберегти природне середовище.

Вальдорфські школи та біодинамічні ферми. Вальдорфські школи та біодинамічні ферми є важливим елементом багатьох екопоселень, оскільки

вони сприяють розвитку сталих та екологічно чистих способів життя, пропагуючи освіту та практики, що сприяють збереженню природи та здоров'ю людей.

Вальдорфські школи - це освітні заклади, де навчання ґрунтується на принципах антропософії, або "мудрості людини", розроблених німецьким філософом та науковцем Рудольфом Штайнером в початку 20-го століття. У вальдорфській школі діти навчаються без підручників, а замість цього використовуються ігри, творчість та різні види діяльності. Основна ідея полягає в тому, щоб навчити дітей розвивати свій розум, духовність та тілесність, щоб вони могли стати гармонійними та здоровими дорослими.

Біодинамічні ферми - це ферми, які використовують підходи біодинамічного землеробства. Це означає, що фермери використовують знання про цикли природи та космічні ритми для покращення якості ґрунту та рослин. Біодинамічне землеробство також наголошує на використанні органічних добрив та насіння, відновлювальних енергетичних джерел та мінімальному використанні хімічних речовин.

Вальдорфські школи та біодинамічні ферми в екопоселеннях сприяють формуванню здорового та сталого способу життя, а також пропагують екологічні та сталі практики в галузі освіти та агроекології

В Україні прикладами взаємодії екопоселень та вальдорфської освіти є спільнота хутору Обирок та школа Софія в Києві. А також вальдорфської школи в Городенка та біодинамічної ферми.

Також досить розвинута культура волонтерства дітей з екопоселень у біодинамічних фермах Європи може стати хорошим підґрунтям міжнародного волонтерства і в Україні

3.2. Волонтерство в екопоселеннях

Волонтерство є важливою складовою багатьох екопоселень, оскільки допомагає забезпечувати їхні потреби та діяльність. Мережа українських

екопоселень GEN співпрацює з різними програмами волонтерства, такими як Erasmus+, Європейська добровільницька служба (ESC) та молодіжні обміни.

Програма Erasmus+ надає можливість молодим людям здобути досвід волонтерства в екопоселеннях, щоб розвивати свої навички та знання у галузі сталого розвитку та співпрацювати зі спільнотою.

Європейська добровільницька служба (ESC) надає можливість молодим людям у віці від 18 до 30 років волонтерити у різних країнах світу, зокрема в екопоселеннях. Ця програма дозволяє молодим людям здобувати досвід волонтерства та допомагати спільноті в її розвитку.

Також GEN сприяє організації молодіжних обмінів між екопоселеннями різних країн. Ці обміни дозволяють молодим людям з різних культур та країн зустрітися, обмінюватися досвідом та навичками, а також вчитися разом.

Усі ці програми допомагають залучити волонтерів до екопоселень та забезпечують можливість навчатися та ділитися досвідом у галузі сталого розвитку.

3.3. Економіка спільнот екопоселень

Економіка спільнот екопоселень та пермакультурних центрів формується на основі принципів сталого розвитку, співпраці, спільного вирішення проблем та ресурсоощадного підходу до виробництва та споживання.

Основні засади економіки таких спільнот полягають у створенні замкнутої системи виробництва та споживання, яка базується на використанні власних ресурсів та мінімізації відходів. Такі спільноти зазвичай працюють з місцевими фермерами, забезпечуючи собі свіжі продукти безпосередньо від виробників. Крім того, вони можуть виробляти власні продукти, такі як сир, хліб, мед, а також займатися ремеслом.

В економіці таких спільнот також використовуються альтернативні методи фінансування, такі як краудфандинг та мікрокредитування, щоб забезпечити необхідні ресурси для розвитку проектів.

Зазвичай у спільнотах екопоселень та пермакультурних центрів існує система обміну товарами та послуг між учасниками спільноти. Такі системи засновані на ідеї, що кожен може принести до спільноти щось корисне і одержати зворотній внесок у вигляді послуг чи товарів.

Також в економіці спільнот екопоселень та пермакультурних центрів використовуються інструменти соціальної економіки, такі як кооперативи та спілки. Вони дозволяють об'єднувати зусилля та ресурси учасників спільноти для спільного розвитку та вирішення проблем.

Мобільність в екопоселеннях. Мобільність в екопоселеннях може мати свої особливості в порівнянні з міськими середовищами. Часто жителі екопоселень прагнуть до сталих рішень, що зменшують їх вплив на довкілля. Тому, з одного боку, використання автомобілів може бути обмеженим, а з іншого боку, в екопоселеннях може існувати потреба в транспорті для пересування між різними ділянками землі, виконання робіт тощо.

Велосипеди можуть стати важливим засобом мобільності в екопоселеннях, оскільки вони є екологічно чистим транспортом, що не видає шкідливих викидів. Крім того, велосипед може бути зручним засобом пересування по території екопоселення, зокрема, для транспортування товарів з одного місця на інше.

Крім велосипедів, в екопоселеннях можуть застосовуватись і інші екологічні транспортні засоби, такі як електромобілі, скутери, електровелосипеди тощо. Також може існувати система "car sharing", коли жителі екопоселення можуть спільно користуватись одним автомобілем, що дозволяє зменшити кількість автомобілів на території поселення і, отже, зменшити негативний вплив на довкілля.

Зараз мережа екопоселень запускає проект веломайстерень. Веломайстерні та майстер-класи з ремонту велосипедів є популярними в екопоселеннях, оскільки велосипеди є одним із основних засобів транспорту в таких співтовариствах. У деяких екопоселеннях, таких як Зелені кручі в Україні або Крістіанія в Данії, є спеціальні майстерні, де жителі можуть

вчитися ремонтувати свої велосипеди та отримувати необхідні інструменти та матеріали для цього.

Одним з трендів в екопоселеннях є використання електровелосипедів, які допомагають зменшити зусилля, необхідне для їзди на велосипеді, і збільшують дальність поїздок.

Зараз ведеться робота в деяких екопоселеннях, таких як Зелені гай Наддніпрянщина, Салинці Вінничина, Світанкове Сумщина, Новий Маяпур Чернетчина та ВелеСвіт Тернопільщина, Буша Вінничина, можливо взяти напрокат або придбати електровелосипеди, щоб мати можливість зручно та швидко переміщуватися в межах спільноти.

Загалом, мобільність в екопоселеннях орієнтована на сталий розвиток і зменшення впливу на довкілля. Використання велосипедів та електровелосипедів є одним зі способів досягнення цієї мети.

Енергонеалежність в екопоселеннях. Енергоефективність є важливою складовою життя в екопоселеннях. Ось декілька прикладів технологій, що використовуються для енергоефективного життя в екопоселеннях:

Сонячні панелі: багато екопоселень встановлюють сонячні панелі, щоб забезпечити енергію для своїх потреб. Це дозволяє зменшити використання джерел енергії, що шкодять навколишньому середовищу.

Вітряки: Вітроенергетика також є популярним рішенням для енергозабезпечення в екопоселеннях. Встановлення вітряків може забезпечити енергію для загальних потреб, таких як освітлення та опалення.

Rocket stove: Це печка з ефективним використанням палива, яка забезпечує тепло для житлових приміщень. Вона може бути побудована з використанням вторинних матеріалів та має високу теплову ефективність.

Low tech рішення: Багато екопоселень використовують low tech технології для зменшення споживання енергії. Наприклад, використання більш пристінних теплиць, енергоефективних світильників, ручних пральних машин, пічок з рекуперацією тепла та інших рішень може забезпечити значну економію енергії.

Енергонезалежність: Енергонезалежність є важливою метою для багатьох екопоселень. Це може бути досягнуто через використання різних технологій енергозабезпечення, а також зменшення споживання енергії через використання більш економних технологій та раціональне використання ресурсів

Самодостатність та автономність є важливими принципами екологічного життя, які дедалі більше людей втілюють у життя. В екопоселеннях та індивідуальних домогосподарствах ці принципи можуть бути здійснені шляхом використання відновлювальних джерел енергії, зменшення споживання енергії, повного використання ресурсів, відновлення ґрунту та екосистем, зменшення відходів та використання переробленого матеріалу.

Одним із способів досягнення автономії є використання сонячних батарей, вітрових турбін та інших відновлюваних джерел енергії для виробництва електроенергії. Також можна використовувати дрова або інші біопалива для опалення та приготування їжі. У більш розвинених системах можна використовувати геотермальну енергію для опалення будинків та гарячого водопостачання.

Для досягнення самодостатності необхідно забезпечити збереження та використання ресурсів, що є у наявності, зокрема, використання джерел води, збирання дощової води, повернення відходів у ґрунт, створення компосту та використання натуральних добрив для збільшення врожаю та покращення якості ґрунту. Крім того, можна використовувати місцеві ресурси для будівництва та ремонту, такі як ліс, глина та інші матеріали.

Вектор на автономність екопоселень. Основна ідея автономних екопоселень полягає у створенні спільнот, які можуть самодостатньо і екологічно забезпечити свої потреби у житлі, їжі, енергії та інших ресурсах. Такі спільноти можуть залежати від зовнішнього світу лише у випадках, коли вони не можуть забезпечити собі деякі ресурси на своєму території.

Для досягнення автономії екопоселення можуть використовуватися різні стратегії, такі як:

Енергетична автономія, яка забезпечується використанням відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні панелі, вітряні турбіни, біомаса та інші.

Харчова автономія, яка досягається через вирощування власної їжі на місці, використанням екологічних методів сільського господарства, переробки відходів та інших практик.

Водна автономія, яка забезпечується за рахунок збору та очищення води з власних джерел, використанням екологічно чистих методів збереження води та інших практик.

Матеріальна автономія, яка досягається через використання власних ресурсів, таких як деревина, камінь, глина, та інші, для будівництва будинків та інфраструктури.

У цілому, ідея автономних екопоселень полягає в створенні стійкої та екологічно чистої спільноти, яка може жити в гармонії з навколишнім середовищем, мінімізуючи свій вплив на природу та зменшуючи залежність від зовнішніх джерел.

Вирощування їжі в екопоселеннях. Вирощування їжі є однією з основних складових екологічного життя в екопоселеннях. Основна ідея полягає у створенні самозабезпечення щодо продуктів харчування для жителів екопоселення та зменшенні впливу на навколишнє середовище шляхом мінімізації використання пестицидів, гербіцидів, мінеральних добрив та зменшенні відстаней перевезення їжі з полів до споживача.

Для досягнення самозабезпечення, екопоселення зазвичай використовують пермакультурні техніки, такі як теплі грядки, мульчування та агроекологічні методи вирощування рослин.

Теплі грядки - це техніка вирощування рослин, при якій на ґрунт покладаються шари матеріалів різної природи (гілки, листя, трава, гноївка), які розкладаються та утворюють органічну рівню.

Мульчування - це техніка, при якій ґрунт покривається органічним матеріалом, що зберігає вологу, захищає від перегріву та утворює ґрунтовий рівень.

Агроекологічні методи вирощування рослин виключають використання шкідливих речовин та використання технологій, які не завдають шкоди ґрунту та екосистемі в цілому.

У деяких екопоселеннях, наприклад, практикується використання харчових лісосадів, де насадження дерев і кущів імітують природну екосистему лісу. Такі лісосади не тільки дають харчові продукти, а й зберігають воду.

Теплиці та парники. У екопоселеннях теплиці можуть бути важливим елементом для вирощування рослин і збільшення сезону отримання калорій. Деякі типи теплиць, які можна зустріти в екопоселеннях, включають:

Пристінні теплиці: це невеликі теплиці, які можуть бути прикріплені до будинку або іншої будівлі. Вони часто використовуються для вирощування трав та інших рослин.

Приземлені теплиці: це теплиці, які знаходяться на землі та можуть мати різні розміри та форми. Вони зазвичай використовуються для вирощування різних видів овочів та фруктів.

Заглиблені теплиці (Walipini): це спеціальний тип теплиці, який заглиблений у землю. Вони зазвичай мають підземний простір, який допомагає зберігати тепло і збільшує час зростання рослин.

Парники: це теплиці з поліетиленової плівки або скла, які зазвичай використовуються для вирощування розсади.

В екопоселеннях також можуть використовуватися інші методи вирощування рослин, такі як теплі грядки, мульчування, лісосади, природосообразне сільське господарство, агроекологія, дикороси тощо. Основна ідея полягає в тому, щоб використовувати ресурси, які доступні на місці, і створювати стійкі системи вирощування їжі, що допомагають забезпечувати самозабезпечення в їжі.

Особливо це цінно для отримання свіжих колегій в раціоні вегетаріанців та сиродів яких в наших поселення переважна більшість.

З початком повномасштабної війни в лютому 2022 році мережа екопоселень GEN Ukraine ініціювала централізований монтаж близько 35 теплиць в різних поселеннях для вирощування їжі та забезпечення працездатності вимушено переміщених осіб яких прийняли поселення. Про це буде в описі проекту Зелена дорога.

Управління водними ресурсами в екопоселеннях. Ефективне управління водними ресурсами в екопоселеннях може бути досягнуте за допомогою різних підходів та технологій. Основна мета полягає в тому, щоб забезпечити доступ до води для всіх мешканців екопоселення та забезпечити її сталу якість і кількість.

Один з найбільш поширених підходів - це збір дощової води. Цей метод полягає в зборі води з дахів будівель та інших поверхонь за допомогою водостічних систем. Зібрана вода може бути використана для поливу рослин, приготування їжі та інших потреб. Іншим методом є розділений збір та очищення сірих вод, який полягає в зборі води, яка використовується в будинку (наприклад, у ванній кімнаті та на кухні), її очищенні та повторному використанні для поливу рослин або інших потреб.

Окрім цього, можуть використовуватись такі методи, як очищення джерел та криниць, створення дамб, крапельний полив, будівництво кратерних озер Хольцера та інших систем зберігання води, які дозволяють ефективно використовувати та зберігати водні ресурси. Важливо також проводити систематичний моніторинг якості води та розробляти плани дій щодо її очищення в разі необхідності.

Успішне управління водними ресурсами в екопоселеннях передбачає наявність чіткої стратегії та планування, урахування місцевих умов та ресурсів, взаємодію з місцевими громадами та органами влади, а також залучення висококваліфікованих фахівців.

Перспективи економічного розвитку екопоселень. Локалізм та локальна економіка. Концепція локалізму та локальна економіка можуть стати дуже важливими чинниками для розвитку екопоселень. Концепція локалізму передбачає, що споживачі мають підтримувати місцеві виробники та продукти, щоб зменшити залежність від глобальних ланцюгів постачання та зменшити екологічний слід.

У контексті екопоселень, локалізм може означати залучення місцевих ресурсів та підтримку місцевих виробників. Наприклад, екопоселення можуть розвивати крафтове виробництво, яке дозволить місцевим ремісникам та майстрів збільшувати свій дохід та забезпечувати спільноту унікальними та якісними виробами. Крім того, спільноти екопоселень можуть пропагувати вживання місцевої їжі, наприклад, шляхом створення фермерських кооперативів, які постачатимуть свіжі та органічні продукти для мешканців екопоселень та місцевих ресторанів.

Локальна економіка також може допомогти зменшити відстань, на яку потрібно транспортувати товари, що зменшує викиди вуглецю та забезпечує екологічно чистіші умови для мешканців. Крім того, локальна економіка може забезпечити екопоселенням більшу економічну стійкість та відповідність принципам сталого розвитку.

Отже, локалізм та локальна економіка можуть стати дуже важливими факторами для розвитку екопоселень, забезпечуючи підтримку місцевих виробників та сприяючи створенню більш стійкої та екологічно чистої економіки спільнот.

Наративна економіка та економіка вражень. Наративна економіка (Narrative economy) та Економіка вражень (economy of experiences) є важливими аспектами розвитку спільнот екопоселень.

Наративна економіка базується на створенні історій, які підтримують громадську діяльність та сприяють створенню спільноті в екопоселенні. Це можуть бути історії про людей, які вже живуть в екопоселенні, історії про

його заснування, або історії про те, які перемоги було досягнуто спільними зусиллями.

Економіка вражень - це економічна модель, яка базується на ідеї, що люди купують не лише товари і послуги, а й враження та емоції, пов'язані з цими покупками.

Економіка вражень включає створення можливостей для людей дізнаватися про нові речі та досвідчувати їх. Це може бути спільний обід, ремесла, мистецтво та інші форми активності, які підтримують зв'язки між людьми та сприяють розвитку спільності. Такі дії можуть сприяти залученню нових мешканців до екопоселення та підтримці місцевої економіки.

Ці концепції можуть стати основою для створення інноваційних форм економічної діяльності в екопоселеннях, де локальна культура, традиції та ресурси можуть бути ефективно використані для підтримки розвитку спільноти та створення стійких форм життя.

Основними факторами, що впливають на розвиток наративної економіки та економіки вражень для спільнот, є:

1. Екологічна свідомість та практики спільноти. Споживачі все більше звертають увагу на те, як виробляються товари та послуги, і який вплив вони мають на довкілля. Спільноти екопоселень можуть бути привабливими для тих, хто прагне зробити свої покупки більш екологічними та зменшити свій вплив на навколишнє середовище.

2. Культурна спадщина: спільноти екопоселень, як правило, мають багату культурну спадщину, яка може бути використана для створення наративів та історій, що визначають спільні цінності та мети спільноти.

3. Індивідуальна креативність: індивідуальна креативність членів спільноти може бути використана для створення нових наративів та історій, які відображають їхні потреби та бажання.

4. Спільнотна взаємодія: наративна економіка базується на взаємодії між людьми, тому сприятливим фактором для її розвитку є наявність засобів та механізмів спільнотної взаємодії та підтримки.

5. Співпраця з місцевими підприємствами: співпраця з місцевими підприємствами, які виробляють продукти та послуги, може допомогти розвитку наративної економіки, оскільки це сприяє залученню місцевих ресурсів та стимулює розвиток місцевої економіки.

6. Інновації та технології: розвиток наративної економіки може бути стимульований за допомогою нових технологій та інновацій, що сприяють створенню нових історій та наративів

Наприклад, створення відео- та аудіоконтексту, блогів, соціальних мереж та інших медіа-платформ дозволяє створювати нові історії та наративи, які відображають потреби та популяризують цінності спільноти екопоселень.

Також, розвиток електронної комерції та інших цифрових платформ, що сприяють безпосередньому зв'язку між споживачами та виробниками, може допомогти розвитку локальної економіки в екопоселеннях.

Окрім того, застосування новітніх технологій у виробництві може збільшити ефективність виробництва та знизити витрати, що також сприяє розвитку наративної економіки в екопоселеннях.

Загалом, використання новітніх технологій та інновацій може допомогти створити нові історії та наративи, які будуть відображати потреби та цінності спільноти екопоселень, а також сприятимуть розвитку локальної економіки.

Економіка дарування. Економіка дарування, або "gift economy", - це форма економіки, яка базується на принципах дарування та співпраці, а не на взаємовигідній торгівлі чи обміні товарів та послуг. У спільнотах екопоселень ця форма економіки досить поширена і має важливе значення для забезпечення стійкого та екологічно чистого способу життя.

У економіці дарування кожен член спільноти може внести свій внесок, щоб забезпечити потреби інших членів. Це може включати дарування продуктів харчування, послуг, робіт, мистецтва, знань та навичок, а також інші форми співпраці. Такий підхід дозволяє зменшити кількість відходів та

зайвого споживання, оскільки кожен член спільноти може використовувати ресурси ефективніше, а не купувати все необхідне самотійно.

У спільнотах екопоселень економіка дарування може мати додаткове значення, оскільки сприяє розвитку взаємодопомоги та співпраці між членами спільноти. Крім того, вона допомагає забезпечити доступ до ресурсів та послуг, які можуть бути не доступні для окремих членів спільноти через економічні обмеження. Такий підхід може сприяти зменшенню нерівності та покращенню соціального благополуччя в спільноті.

Однак, економіка дарування також може мати свої виклики та недоліки. Наприклад, вона може бути менш ефективною у вирішенні складних економічних проблем, які потребують великої кількості ресурсів та інвестицій. Крім того, деякі члени спільноти можуть відчувати несправедливість в задоволеності власних потреб.

Ось деякі з проблем з якими стикаються спільноти, що практикують економіку дарування:

1. Незабезпечення стимулювання інновацій та розвитку. Економіка дарування може сприяти розвитку співпраці та допомогти зменшити нерівність, але вона може не забезпечити стимул для інновацій та нових технологій.

2. Можливість зловживання. В економіці дарування можуть бути люди, які використовують її для отримання послуг та ресурсів, не надаючи взамін нічого або не внесення достатнього внеску.

3. Недостатній обсяг збору ресурсів. Якщо в спільноті не вистачає ресурсів для задоволення потреб всіх її членів, то економіка дарування може не забезпечити достатньої кількості ресурсів для задоволення потреб.

4. Недостатня мотивація для праці. Якщо в спільноті занадто багато людей, які не надають внесок або приймають послуги, то це може знизити мотивацію інших людей для внесення свого внеску.

Усі ці проблеми можуть бути подолані за допомогою правильного управління економікою дарування, наприклад, встановленням правил, які

забезпечують рівні умови для всіх членів спільноти та забезпечення контролю за використанням ресурсів. Крім того, спільноти можуть комбінувати економіку дарування з іншими формами економіки, щоб забезпечити ефективне використання ресурсів та зменшити відхід від споживання.

Комбінування економік. Комбінування різних форм економіки може бути корисним для спільнот екопоселень. Наприклад, економіка дарування може забезпечити безкоштовну допомогу та послуги між членами спільноти, наративна економіка може забезпечити заробіток за розповідь історій, економіка вражень може забезпечити дохід за участь у заходах, а фандрейзінг, донейти та гранти можуть забезпечити необхідні ресурси для фінансування проектів та ініціатив.

Комбінування різних форм економіки може забезпечити більш гнучкий та різноманітний підхід до використання ресурсів та забезпечення розвитку спільноти. Крім того, це може забезпечити більш широкий спектр можливостей для участі та внеску членів спільноти, незалежно від їхніх здібностей та ресурсів.

Проте, важливо забезпечити правильне управління та координацію різних форм економіки в спільноті. Наприклад, необхідно забезпечити рівномірний розподіл ресурсів та забезпечити контроль за використанням ресурсів у фондрайзінгу та грантовій підтримці, щоб запобігти їх нерівномірному розподілу. Крім того, необхідно забезпечити чіткість та прозорість в управлінні ресурсами та координації різних форм економіки, щоб запобігти можливим конфліктам та непорозумінням між членами спільноти.

РОЗДІЛ 4

ФАКТОРИ СТАЛОСТІ ЕКОСПІЛЬНОТ

4.1. Проблематика екопоселень в Україні

Головною особливістю переважної більшості екопоселень в Україні є те, що вони не формувались початково як спільноти в тому класичному розумінні як свідомі спільноти (intentional community), а швидше це були домогосподарства які базувались на базі сіл на принципах добросусідства і об'єднані схожою ідеологією (будь то дауншифтери арт хуторів чи родові помістя чи духовні общини)

Тобто класичним є хуторянство де люди беруть гектар землі чи близько того, чи викупляють хати з ділянками на одній чи сусідніх вулицях, в переважній більшості розкидані по селу чи ближнім селам. Що звісно аж ніяк не сприяло об'єднанню в спільноти.

На початковому етапі ці поселенці ще об'єднуються в толоки та допомагають один одному в облаштуванні житла а згодом це зустрічі виключно на день народження, пограти волейбол чи святкувати дні сонцестояння та інші свята фестивалі.

Якщо узагальнити то на момент створення мережі в 2018 році більшість поселень вже були схожі на котеджні містечка, де сусіди бачаться раз на рік в хорошому випадку і спільноти так і не сформувались.

Часто за проблемою не сформованості спільнот на базі екопоселень є так званий конфлікт стратегій. Тобто лідери поселень а часто навіть представники кожного окремо взятого домогосподарства вступає в конфлікт лідерів за ресурс управління. Тобто в якийсь момент **конфлікти лідерства** приводять до розвалу спільнот.

Мовні конфлікти. Окрім лідерства та відстаней між сусідами спільноти в поселеннях виникли ще мовні конфлікти. Мовний конфлікт між російською та українською мовами інколи стає особливо складним у спільнотах екопоселень в умовах війни в Україні. Єдиним шляхом вирішення ми бачимо це підтримати ненасильницьку комунікацію в таких умовах:

1. Підтримувати лагідну українізацію та не використовувати мову у якості політичного тиску в спільнотах.
2. Поступова зміна репертуару пісень казок та освітніх заходів на українську.
3. Ми як мережа користуємось офіційно виключно українською і це так чи інакше приводить до плавного переходу всіх учасників на українську в офіційному полі.

Конфлікт потреб та конфлікти через бідність. У спільнотах екопоселень можуть виникати конфлікти через розбіжності у потребах мешканців, а також через недостатні ресурси, які необхідні для задоволення цих потреб. Одним з можливих джерел таких конфліктів є бідність. Якщо в спільноті є люди, які не мають достатніх матеріальних ресурсів для задоволення своїх потреб, це може призвести до невдоволення та конфліктів.

Ось кілька порад, як можна уникнути чи врегулювати конфлікти, що виникають через бідність у спільнотах екопоселень:

Залучіть усіх мешканців до розробки загальних правил і політик, що регулюють спільне використання ресурсів та потреб у спільноті. Такі правила можуть допомогти уникнути конфліктів і забезпечити рівний доступ до ресурсів для всіх мешканців.

Організуйте проекти з підтримки та допомоги мешканцям спільноти, які страждають від бідності. Такі проекти можуть включати підтримку здоров'я, освіти, зайнятості та інші види допомоги, які можуть допомогти людям піднятися з бідності та отримати необхідні ресурси для задоволення своїх потреб.

Розгляньте можливість створення спільного фонду для задоволення потреб мешканців спільноти. Такий фонд може допомогти забезпечити фінансову підтримку для людей, які не мають достатніх ресурсів для задоволення своїх потреб.

Організуйте місцеву економіку та забезпечте робочі місця для мешканців спільноти.

Вирішення проблеми конфлікту лідерства сторін. Конфлікти лідерства можуть виникати в будь-якій спільноті, в тому числі й у екопоселеннях. Однак, для їх вирішення можна використовувати методи ненасильницької комунікації, що базуються на емпатії, взаєморозумінні та співпраці.

Ось кілька практичних кроків, які ми застосовували для вирішення конфлікту лідерства у екопоселенні:

Створення безпечного і відкритого середовища для обговорення проблеми. Це можна зробити, наприклад, шляхом проведення зборів або засідань, де будуть представлені різні сторони конфлікту. Важливо забезпечити рівність всіх учасників і створити атмосферу взаєморозуміння та поваги.

Збереження відкритого розмовного процесу, уникаючи винесення суджень та критики один одного. Замість цього, намагання зосередитися на спільних інтересах та потребах, які є у всіх учасників конфлікту. Важливо допомогти всім учасникам побачити позицію один одного та спільні цілі.

Спільна робота над знаходженням компромісних рішень, яке буде задовольняти всіх учасників конфлікту. Це може вимагати деякого компромісу, але це допоможе зберегти співпрацю та довіру між учасниками. Тут варто не забувати, що конфлікти лідерства можуть виникати через різні способи підходу до рішення проблем. Тому варто розібратися в тому, що стоїть за кожною позицією та знайти спільний шлях до рішення.

Звернення до допомоги з боку зовні, запрошення медіаторів конфлікту з Інституту порозумінь.

Вирішення проблеми конфлікту стратегій. Конфлікти стратегій можуть виникати в екопоселеннях, коли різні люди мають різні погляди на те, як досягнути спільних цілей та вирішувати проблеми спільноти. Щоб вирішити цей конфлікт, можна використовувати методи ненасильницької комунікації.

Тренер з нейроуправління Тарас Плахтій вважає що конфлікт стратегій - це природній ступінь розвитку спільнот - конфлікт лідерів за ресурс. Тобто називати це можна по-різному і виглядати воно може по-різному, але суть одна і тажа. І життєздатність спільноти залежить від уміння вирішити цей конфлікт. Досвід тренерів ненасильницької комунікації говорить про те, що саме в Україні конфліктують не потреби сторін, а стратегії сторін. Стратегії, які стоять за позиціями сторін.

Нам часто не вистачає

1. розглянути стратегії за позиціями
2. домовитися про загальну стратегію,
3. сформулювати загальну стратегію

Отже що пропонує ненасильницька комунікація в таких випадках:

1. Розібратися в різних стратегіях, які мають учасники конфлікту, та проаналізувати їхні переваги та недоліки. Потім можна спробувати поєднати різні стратегії, щоб створити комплексний план дій.

2. Забезпечити зворотний зв'язок та відстеження результатів,

Забезпечення зворотного зв'язку та відстеження результатів може допомогти вирішити конфлікт стратегій в екопоселенні. Це дозволить учасникам конфлікту оцінювати ефективність запропонованих стратегій та вчасно коригувати плани дій, якщо це потрібно. Ось декілька порад щодо забезпечення зворотного зв'язку та відстеження результатів:

1. Створіть механізм зворотного зв'язку між учасниками конфлікту. Наприклад, це може бути регулярні зустрічі або засідання, де учасники можуть обговорювати прогрес вирішення конфлікту та обмінюватися думками та поглядами.

2. Встановіть метрики, щоб відстежувати результати та ефективність запропонованих стратегій. Наприклад, це можуть бути числові показники, такі як кількість вирішених проблем, кількість витрачених ресурсів та часу, або якість взаємодії між учасниками конфлікту.

3. Забезпечте збір та аналіз даних про результати, які можуть використовуватися для удосконалення стратегій та планів дій. Наприклад, це можуть бути регулярні звіти або оцінки від учасників конфлікту.

4. Забезпечте відкритість та доступність інформації про результати та зворотний зв'язок. Наприклад, це можуть бути звіти, які публікуються на сайті спільноти, або електронні повідомлення, які надсилаються всім учасникам конфлікту.

5. Регулярно переглядайте та оцінюйте результати та стратегії, щоб виявляти можливі проблеми та коригувати плани дій вчасно.

Проблематика визначення потреб. Визначення потреб спільноти в екопоселеннях може бути складною проблемою, оскільки ці потреби можуть бути різними і змінюватися з часом. Деякі з проблем, пов'язаних з визначенням потреб, є наступними:

Різноманітність потреб: У спільнотах екопоселень може бути різноманітність потреб, пов'язаних зі здоров'ям, харчуванням, житлом, освітою, працевлаштуванням, розвагами та іншими аспектами життя. Визначення потреб кожного мешканця та груп може бути часом витратним процесом.

Зміна потреб: Потреби спільноти можуть змінюватися з часом, що може бути складно врахувати при визначенні стратегій та планів для задоволення цих потреб.

Невідомі потреби: Іноді мешканці можуть не бути свідомі своїх потреб або не вміти їх висловити, що може ускладнювати їх визначення та задоволення.

Неоднаковий рівень участі: Не всі мешканці можуть бути однаково зацікавлені в процесі визначення та задоволення потреб спільноти. Це може приводити до нерівності в участі та може впливати на визначення пріоритетів.

Обмежені ресурси: Обмеженість ресурсів може ускладнювати задоволення всіх потреб спільноти.

Для вирішення проблем визначення потреб у спільнотах екопоселень можна використовувати методи соціального дослідження, які допоможуть визначити потреби та пріоритети для їх задоволення. Також важливо забезпечувати участь усіх мешканців у процесі визначення та задоволення потреб, щоб забезпечити їх участь у прийнятті рішень.

Для забезпечення участі усіх мешканців у процесі визначення та задоволення потреб можуть бути використані такі механізми:

Організація збору даних: Збір даних про потреби та пріоритети мешканців може бути здійснений за допомогою опитувань, інтерв'ю та фокус-груп.

Залучення до процесу прийняття рішень: Мешканці можуть бути залучені до процесу прийняття рішень, наприклад, через засідання спільної ради, обговорення на загальних зборах та відкриті дискусії.

Підтримка взаємодії та комунікації: Забезпечення відкритої та ефективної комунікації між мешканцями та представниками спільноти може допомогти залучити всіх мешканців до процесу визначення та задоволення потреб.

Забезпечення доступу до ресурсів: Забезпечення доступу до ресурсів та інформації про можливості їх використання може допомогти залучити всіх мешканців до процесу визначення та задоволення потреб.

Диктатура в спільнотах.

Проблема диктатури або чіткої ієрархії управління в спільнотах екопоселень полягає в тому, що це суперечить основним принципам таких спільнот, які часто засновані на ідеях рівності, співпраці та самоврядування.

Спільноти екопоселень зазвичай створюються з метою створення житла, що відповідає екологічним принципам, та сприяння створенню екологічно збалансованого способу життя. Вони прагнуть забезпечити життєві потреби своїх членів у межах природних ресурсів, зменшити віддаленість від природи та сприяти збереженню довкілля. Проте, при цьому необхідно забезпечити,

щоб управління спільнотою було демократичним та поважало права кожного члена спільноти.

Червона модель управління, яка передбачає абсолютну владу одного лідера або групи лідерів, не відповідає таким принципам. Вона може призвести до ігнорування думки інших членів спільноти, знецінення їх прав та свобод, та зменшення мотивації до співпраці та розвитку спільноти.

Тому важливо, щоб управління спільнотою відбувалося на основі демократичних принципів та було побудоване на принципах рівності, поваги до прав інших, прозорості та відкритості. Необхідно створювати можливості для участі всіх членів спільноти у процесах управління, приймати рішення шляхом консенсусу, сприяти взаємодії та співпраці між всіма членами спільноти.

Проте багато відомих екопоселень зі світовим іменем Ауровіль в Індії чи Крістіанія в Данії, Тамера в Португалії до прикладу десятиліттями страждали від диктатури одного автократичного лідера. Нерідко диктаторами в екопоселеннях стають жінки. Що цікаво це стається навіть при формальній соціократії, продавленні колегіальних рішень до тих пір, поки не прийметься потрібне.

Зокрема в посібнику по EDE визначено так звані червоні маркери токсичного управління в спільнотах

- зловживання вразливістю та силові ігри
- газлайтинг - форма псих насилля
- духовний обхід, маніпуляція
- сексуальне насильство
- не повага до кордонів та згоди
- дисонанс між словами та ділами
- використання сорому та приниження
- вихід з високим ризиком втрати ідентичності для відчуттів приналежності тіла
- загроза виключення, відсутність прозорості, примушування

- обов'язкові (ініціаційні) ритуали
- ізоляція

Проблематика камерності та закритості спільнот. Проблема камерності та закритості в екопоселеннях може мати кілька наслідків. З одного боку, це може призвести до формування тісної спільноти зі спільними цінностями та ідеями, але з іншого боку, може призвести до недостатньої різноманітності поглядів та ідей.

Проблема камерності в екопоселеннях може мати кілька аспектів. З одного боку, може виникнути проблема відсутності свіжості та різноманітності поглядів та ідей в спільноті. Це може призвести до того, що вирішення проблем та прийняття рішень будуть обмеженими та одноманітними.

З іншого боку, камерність може стати причиною виникнення внутрішніх конфліктів в спільноті. Якщо люди в екопоселенні довго часу проводять разом та обмінюються лише однаковими ідеями, то можуть виникнути непорозуміння та роздратування, коли з'являться нові думки та пропозиції.

Крім того, закритість спільноти може призвести до виникнення непорозумінь та конфліктів з іншими спільнотами, оскільки інші люди можуть не розуміти цінностей та принципів, які прийняті в екопоселенні. Також, може виникнути проблема взаємодії зі світом навколо, особливо якщо спільнота має ізольоване положення або обмежені можливості взаємодії з зовнішнім середовищем.

Для запобігання камерності та виходу з "теплої бульбашки" важливо стимулювати розвиток різноманітності та відкритості в спільноті. Це можна зробити шляхом проведення різноманітних заходів, які сприятимуть залученню нових людей та ідей. Також важливо вести активну комунікацію та відкрито ділитися думками та пропозиціями з усіма членами спільноти. Важливим елементом є також пошук конструктивного діалогу та знаходження компромісів при вирішенні конфліктів та проблем.

Також важливо забезпечувати активну комунікацію з представниками інших спільнот та зовнішнім середовищем, що допоможе збільшити різноманітність поглядів та ідей, а також сприятиме взаєморозумінню та зменшенню можливих конфліктів.

Тут варто зазначити причини закритості в спільнотах екопоселень, одним із них нерідко є агресивність місцевих селян що сприймають понаїхавших міських жителів як чужаків, місцевих фермерів що бачуть екопоселенців як конкурентів за володіння землями, місцева влада яка не любить лишніх очей та голосів при корупційних діях, мовні конфлікти та конфлікти ідентичності, під час карантину це закритість від ризику захворювань, під час війни це ризик бути мобілізованим.

Проблематика конспірології. Проблематика конспірології в спільнотах екопоселень та теорії заговорів полягає в тому, що вони можуть спричиняти небезпеку для здоров'я, безпеки та добробуту людей, а також відводити увагу від реальних проблем та викликів, з якими люди зіткнулися.

Конспірологічні теорії заговорів часто включають у себе неперевірені твердження та спекуляції, які можуть викликати паніку та негативно впливати на громадську думку. Наприклад, у спільнотах екопоселень можуть поширюватися конспірологічні теорії про шкідливість вакцин, що може призвести до відмови людей від щеплень та збільшення ризику захворювання на інфекційні хвороби.

Також конспірологічні теорії можуть викликати недовіру до влади, наукових досліджень та засобів масової інформації, що може призвести до відмови людей від заходів, спрямованих на захист громадського здоров'я та безпеки.

Нарешті, занадто широкий пошир конспірологічних теорій може забезпечити місце для відчуття загрози та потреби у захисті серед членів спільноти, що може призвести до формування груп, які відділяться від суспільства та почнуть вірити у фантастичні сценарії.

Отже, важливо дбати про раціональне та наукове мислення серед членів спільнот, виявляти та боротися з конспірологічними теоріями заговорів та сприяти інформаційній грамотності.

Сектантство. Проблематика сектантства в спільнотах екопоселень, може мати серйозні наслідки для здоров'я, безпеки та добробуту людей, які у них живуть. Сектанти відхиляються від загальноприйнятих цінностей і норм, часто мають віру в ідею свого власного унікального підходу до життя, що може викликати конфлікти з іншими громадськими групами, в тому числі з владою та правоохоронними органами. Крім того, сектанти можуть привертати до себе увагу віруючих, які стають залежними від групи та занепадають як індивідууми, що може призвести до психологічних та фізичних проблем.

У спільнотах екопоселень, виникає проблема залежності від лідера та його ідеології, яка може перешкоджати розвитку індивідуальності, творчості та самореалізації людей. Також важливо зазначити, що сектантизм може призвести до погіршення умов життя в спільнотах, оскільки він може спричинити руйнування зв'язків з зовнішнім світом, зниження економічного потенціалу та зменшення доступу до зовнішніх ресурсів.

Отже, важливо відслідковувати та реагувати на прояви сектантизму в спільнотах екопоселень, проводити просвітницьку роботу щодо небезпек сектантизму, зберігати відкритість та взаємодію з іншими громадськими групами та уникати поглинання відштовхувальних позицій та доктрин.

Протести екоактивістів. Протести екоактивістів в екопоселеннях проти вирубки лісів, несанкціонованих звалищ, ненормованого використання пестицидів фермерами та незаконного привласнення земель можуть виникати через бажання захисту довкілля та природних ресурсів. Ці проблеми можуть створювати серйозні наслідки для екосистем та здоров'я людей.

Щоб вирішити ці проблеми, потрібно залучати всі сторони до діалогу та співпраці. Фермери можуть бути навчені екологічної сільськогосподарської практики, щоб зменшити використання пестицидів та добрив і зберегти родючість ґрунтів. Уряд може змінити законодавство та забезпечити суворий контроль за вирубкою лісів та використанням земель. Екоактивісти можуть створити проекти з відновлення лісів та очистки звалищ.

Основним інструментом вирішення проблем в екопоселеннях є ненасильницька комунікація та залучення усіх сторін до співпраці. Також важливо визнати права та потреби місцевих жителів та забезпечити їх участь у процесах вирішення проблем в екопоселеннях.

4.2. Способи розв'язання проблем екопоселень на практиці

Існує кілька способів, які використовуються для розв'язання проблем спільнот екопоселень на практиці.

Забезпечення доступу до ресурсів і технологій. Цей пункт може бути реалізований за допомогою встановлення більш ефективних енергетичних систем, використання відновлювальних джерел енергії та забезпечення доступу до води, продовольства та інших ресурсів.

Забезпечення соціальної справедливості. Цей пункт означає, що у спільнотах екопоселень не повинні бути проблеми з доступом до ресурсів та інших благ, а також необхідно забезпечити соціальну інклюзивність для всіх жителів.

Розвиток економіки спільнот екопоселень. Цей пункт може бути досягнутий за допомогою стимулювання місцевої економіки та розвитку соціально відповідального підприємництва.

Безумовно, розв'язання будь-яких проблем має здійснюватись у рамках закону, і правова база для цього у відношенні до екопоселень є досить широкою. Офіційні документи, які регулюють діяльність спільнот екопоселень, включають:

Конституція України - найвищий закон України, який гарантує право громадян на життя в здоровому навколишньому середовищі та на охорону навколишнього середовища.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" - закон, який регулює охорону навколишнього природного середовища в Україні.

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 року № 1264-XII;

Закон України "Про сільське господарство" від 18 грудня 2003 року № 361-IV;

Закон України "Про землевпорядкування та землеустрій" від 23 червня 1995 року № 647/95-ВР;

Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР;

Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" від 15 травня 2003 року № 755-IV;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про сільськогосподарську виробничу кооперацію" від 12 вересня 2001 року № 1186;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про організацію та проведення земельних торгів" від 23 листопада 2011 року № 1243;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок ведення державного земельного кадастру" від 22 червня 2011 року № 770;

Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про державну службу земельних ресурсів" від 17 листопада 2010 року № 1059;

Наказ Міністерства економіки України "Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки для проведення заходів щодо розвитку малих форм підприємництва в Україні" від 29 липня 2004 року № 152.

Державна програма «Енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики до 2020 року

Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища"

Закон України "Про землеустрій"

Закон України "Про землю"

Закон України "Про оренду землі"

Постанова КМУ "Про затвердження Порядку надання дотацій з державного бюджету на розвиток відновлюваної енергетики та підтримку виробництва обладнання для відновлюваної енергетики в Україні"

Постанова КМУ "Про затвердження Положення про порядок видачі ліцензій на виробництво електроенергії відновлюваними джерелами енергії"

Постанова КМУ "Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на спеціальне використання водних ресурсів"

Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України "Про затвердження Порядку підготовки, затвердження та реалізації проектів, що передбачають використання відновлюваних джерел енергії"

Також, цілі сталого розвитку та сталого розвитку громад є важливими офіційними документами, які регулюють діяльність спільнот екопоселень.

Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs) - це міжнародна програма, прийнята ООН в 2015 році, яка визначає 17 глобальних цілей і 169 підцілей для досягнення сталого розвитку до 2030 року. Однією з цих цілей є "Стале місто та громадські простори", яка підкреслює важливість розвитку громад, які є сталими, резилієнтними та живучими. Спільноти екопоселень можуть допомогти досягти цієї цілі, забезпечуючи сталий розвиток на рівні місцевої громади.

Сталий розвиток громад (Sustainable Communities) - це концепція, яка вказує на необхідність розвитку громад, що забезпечують баланс між

соціальним, економічним та екологічним добробутом для сучасних та майбутніх поколінь. У США, наприклад, існує Національна стратегія сталого розвитку громад, яка містить рекомендації щодо розвитку сталих громад, включаючи підтримку спільнот екопоселень.

Крім того, в багатьох країнах існують національні закони та програми, що стосуються сталого розвитку та розвитку місцевих громад.

В законі про децентралізацію місцевого самоврядування України містяться положення, що передбачають підтримку розвитку місцевих громад, зокрема, забезпечення їх прав на прийняття рішень щодо розвитку територій, виділення коштів на проекти, що сприяють розвитку громад, та інше.

Державна програма економічного та соціального розвитку сіл і територій, що сусідять з містами, містить положення про підтримку сталого розвитку місцевих громад, зокрема, про забезпечення економічного, соціального та екологічного розвитку територій, підтримку екопоселень, втілення принципів сталого розвитку в діяльність органів місцевого самоврядування, ініціювання та підтримку соціальних та культурних ініціатив, що сприяють розвитку громад та інше.

Для виявлення механізмів стійкості екоспільнот існує ряд методів дослідження.

Соціологічні дослідження: Ці дослідження дають змогу з'ясувати, які цінності та ідеали приводять людей до участі в руху екопоселень, які переваги та недоліки вони бачать у житті в екопоселеннях, як вони сприймають концепції сталого розвитку та як вони взаємодіють у межах спільноти.

Етнографічні дослідження: Ці дослідження дають змогу з'ясувати, які практики та культурні традиції забезпечують сталість та стійкість екопоселення, які способи життя та роботи використовують мешканці екопоселення, як вони взаємодіють з природним середовищем та іншими спільнотами.

Екологічні дослідження: Ці дослідження досліджують взаємодію між людьми та природою у контексті екопоселення. Дослідження можуть включати моніторинг води, повітря та ґрунту для виявлення забруднень, вивчення природних ресурсів та енергетичних потреб спільноти та дослідження ефективності енергоефективних технологій.

Географічні дослідження: Ці дослідження досліджують фізичну територію, на якій розташоване екопоселення, та її вплив на природне середовище. Дослідження можуть включати вивчення ландшафтів, кліматичних змін, біорізноманіття та впливів спільноти на ці елементи.

Економічні дослідження спільнот екопоселень спрямовані на вивчення економічного потенціалу та ефективності ресурсів в екопоселеннях.

Взаємодія між різними типами екопоселень. Співпраця між екопоселеннями, родовими помістями, пермакультурними центрами та територіальними громадами в Україні може бути досить різноманітною та залежати від конкретних умов та обставин.

У багатьох випадках, екопоселення, родові помістя та пермакультурні центри співпрацюють з територіальними громадами та місцевими органами влади для вирішення спільних проблем та реалізації спільних проєктів. Наприклад, це може бути співпраця у сфері відновлення екосистем, розвитку туризму, підтримки місцевих виробників та ін.

Також, екопоселення та родові помістя можуть бути частинами територіальних громад, які збираються разом для спільного прийняття рішень та розв'язання проблем. У такому випадку, екопоселення та родові помістя можуть внести свій внесок у роботу територіальної громади, пропонувати ініціативи та сприяти реалізації проєктів.

Крім того, пермакультурні центри можуть займатися навчанням місцевого населення технологіям сталого розвитку, що допомагає залучати людей до екологічного руху та формування зелених спільнот. Ці центри також можуть співпрацювати з територіальними громадами, щоб залучити більше людей до проєктів сталого розвитку.

У загальному, співпраця між екопоселеннями, родовими помістями, пермакультурними центрами та територіальними громадами є важливою складовою сталого розвитку та формування зелених спільнот в Україні.

Взаємодія мереж спілок та асоціацій. Співпраця між національною мережею екопоселень GEN Ukraine, Пермакультурною спілкою, Zerowaste alliance Ukraine, Мережею сортувальних ініціатив України МУСІ, екостанцій та Асоціацією територіальних громад може допомогти в досягненні спільних цілей, пов'язаних зі створенням стійких та екологічно збалансованих способів життя в Україні. Взаємодія між цими організаціями може забезпечити підтримку для екопоселень, розвиток пермакультури та зменшення відходів.

Пермакультурна спілка може допомогти в ефективному використанні землі та створенні стійких систем вирощування їжі. Zerowaste alliance Ukraine може забезпечити допомогу в зменшенні відходів та розвитку стійких систем управління відходами. Мережа сортувальних ініціатив України МУСІ може допомогти в підтримці системи сортування відходів та втіленні принципів "zero waste" в екопоселеннях та інших громадах. Асоціація територіальних громад може забезпечити підтримку взаємодії між громадами та допомогти в розвитку стійких та екологічних інфраструктур.

Також, спільні проекти можуть включати створення спільних освітніх програм та розвиток екологічних туристичних маршрутів, що сприятимуть залученню туристів та підвищенню свідомості щодо охорони довкілля.

Наприклад, на базі екопоселень проходять регулярні з'їзди Зіровейстерів, (поселення Новий Маяпур. Зараз проходить підготовка тренерів в екопоселеннях для проведення гри "Світ громад " що покликана покращити розуміння та взаємодію спільнот та громадян до територіальних громад, допомоги в створенні стратегічних планів розвитку громад, як ключового документу розвитку сіл та сільських об'єднань.

Таким чином, співпраця між різними екологічними та громадськими ініціативами може мати значний вплив на сталість розвитку територій та збереження навколишнього середовища.

Вплив екопоселень на зовнішній світ. Мережа екопоселень Global Ecovillage Network (GEN) може мати значний вплив на цілі сталого розвитку (SDG). GEN працює над підтримкою екологічно стійкої життєдіяльності та розвитку громад у всьому світі, що допомагає досягати більшості цілей сталого розвитку ООН.

Деякі з можливих внесків GEN до цілей сталого розвитку:

Збільшення доступу до чистої води та санітарії. Багато екопоселень працюють над створенням систем водопостачання та очищення стічних вод, що допомагає забезпечити доступ до чистої води та зменшити забруднення водних ресурсів.

Створення сталої енергетики. Багато екопоселень використовують альтернативні джерела енергії, такі як сонячна та вітрова енергія, що зменшує залежність від копалин та викидів вуглецю.

Збереження та відновлення екосистем. Багато екопоселень працюють над збереженням та відновленням природних екосистем, що сприяє збереженню біологічного різноманіття та зменшенню впливу людської діяльності на навколишнє середовище.

Підтримка місцевих громад. Багато екопоселень працюють над зміцненням місцевих громад та сприянням розвитку підприємництва та робочих місць у сільській місцевості.

Збільшення свідомості та освіти. Багато екопоселень працюють над поширенням знань про екологічно стійке життя та сприянням освіті з питань сталого розвитку серед місцевого самоврядування

Дослідження 2018 року проаналізувало 27 окремих дослідницьких досліджень, що охоплюють понад 60 екопоселень, і виявило десять критеріїв і 119 індикаторів (дій) у різних категоріях і вимірах (соціальних, екологічних, економічних і культурних), визнаючи екопоселення найкращою практикою

та надихаючими прикладами для сталого життя на цій планеті. Виходячи з цього, він пропонує структуру для всіх громад, які хотіли б ідентифікувати та розвинути як екопоселення до свого повного потенціалу.

Десять критеріїв:

- 1) захист і збереження навколишнього середовища,
- 2) забезпечення відповідних і стійких середовищ існування (кліматичний дизайн),
- 3) соціальний, індивідуальний і духовний капітал,
- 4) здоровий спосіб життя як фізично, так і духовно,
- 5) економія енергії і механізми використання ресурсів та ефективні транспортні системи,
- 6) самозабезпечення та підтримка місцевої економіки,
- 7) управління водопостачанням та стічними водами,
- 8) управління відходами та брухтом,
- 9) людський розвиток та нарощування потенціалу та
- 10) передбачення.[15]

Екопоселення також активно працюють над досягненням Цілей сталого розвитку, про що свідчить ряд оцінок впливу, проведених GEN в екопоселеннях на п'яти континентах.[16] Результати показали, що переважна більшість уже робить конкретний внесок у досягнення ЦСР.

Соціальний вплив екопоселень. Екопоселення можуть мати значний соціальний вплив на сталий розвиток. Вони можуть допомагати створювати спільноти, що мають значний потенціал для розвитку самодостатності, генерації економічних можливостей, підвищення рівня благополуччя та якості життя людей.

Наприклад, екопоселення можуть сприяти розвитку екологічної свідомості, сприяти збереженню біорізноманіття та зменшенню відходів. Вони також можуть допомагати відновленню та підтримці традиційного землеробства та ремесла, зменшенню залежності від імпортованих продуктів та збільшенню доступності до місцевих продуктів.

Екопоселення можуть бути центрами соціальної активності та збереження культурної спадщини, сприяти розвитку співпраці та взаємодії між різними групами населення, та допомагати у формуванні здорового способу життя. Крім того, екопоселення можуть бути прикладом для інших громад, сприяти поширенню знань та інновацій та допомагати у формуванні загальнонаціональної екологічної політики.

Таким чином, соціальний вплив екопоселень може бути значним у плані сталого розвитку та підвищення якості життя людей.

Один з провідних лідерів руху екопоселень Роберт Холл визначив двадцять ключових факторів, які дозволяють екопоселенням забезпечувати високий рівень добробуту для мешканців, водночас зберігаючи використання природних ресурсів на значно нижчому рівні, ніж у населення в цілому, і, отже, набагато ближче до стійких меж. Це: об'єднана економіка, спільна робота, баланс між роботою та особистим життям, інклюзивне прийняття рішень, розв'язання конфліктів, обмежена ієрархія, велика громадська група, святкування, нові цінності та спільний світогляд, глибші особисті стосунки та відкритість, фізичний контакт, перспектива, орієнтована на дитину, практики саморозвитку, інклюзивність, наголос на мистецтві та культурі, здорове харчування, фізична активність, близькість до природи, екологічна активність та екологічно відповідальна поведінка. Таким чином, екопоселення являють собою в основному успішні експерименти щодо сприяння стійкому добробуту, які можуть підтримувати та інформувати зусилля національних урядів щодо виведення добробуту на перший план як політичну мету.

Університетське дослідження порівняло суб'єктивне благополуччя 84 мешканців 30 екопоселень (та інших навмисних спільнот) у Північній Америці з тим у Берлінгтоні, штат Вермонт, місті в США, яке, як відомо, пропонує жителям дуже високу якість життя. Результати вказують на дещо вищу якість життя серед мешканців навмисних громад, незважаючи на помітно нижчий середній рівень особистого доходу та власності на

матеріальні блага. Якість життя в навмисних спільнотах набагато слабкіше корелювала з показниками матеріального достатку, такими як дохід, доступ до медичної допомоги та рівня освіти, і сильніше з якістю соціальних стосунків, справедливим розподілом робочого навантаження та доступом до колективних ресурсів. Це свідчить про те, що громади, які мають намір, краще вміють перетворювати соціальний капітал і, меншою мірою, людський і природний капітал, на добробут мешканців, і, отже, менше покладаються на побудований капітал. Це дозволяє жителям насолоджуватися високою якістю життя на основі значно нижчого рівня пропускнуї здатності матеріалів.

Екологічні впливи. Щодо екологічних впливів, 97% демонстраційних екопоселень активно працюють над відновленням деградованих екосистем (ЦСР15), 90% поглинають вуглець у ґрунті та/або біомасі ЦСР13, а 97% працюють над відновленням або поповненням джерел і циклів води (ЦСР6). З точки зору соціального впливу, усі екопоселення забезпечують освіту у сферах, пов'язаних зі сталим розвитком (ЦСР4), жінки займають принаймні 40% ролей прийняття рішень у 90% випадків (ЦСР5), усі плекають місцеві традиції, пов'язані з екологічними методами будівництва та виробництво харчових продуктів (ЦСР 11 щодо стійких спільнот), 90% повторно використовують або переробляють більше половини своїх відходів і 85% компостують усі харчові відходи (ЦСР 12 щодо відповідального виробництва та споживання), 80% мають встановлені процедури вирішення конфліктів, і всі проводять навчання з прийняття рішень та взаємне розширення можливостей (ЦСР 16 щодо відповідальних інституцій, миру та справедливості), і 95% беруть участь у кампаніях із захисту прав людей і природи (ЦСР 17 щодо партнерства).

Соціальні наслідки. Один з лідерів європейських екопоселень Роберт Холл визначив двадцять ключових факторів, які дозволяють екопоселенням забезпечувати високий рівень добробуту для мешканців, водночас зберігаючи використання природних ресурсів на значно нижчому рівні, ніж у населення в цілому, і, отже, набагато ближче до стійких меж.

Це: спільна об'єднана економіка, спільна робота, баланс між роботою та особистим життям, інклюзивне прийняття рішень, розв'язання конфліктів, обмежена ієрархія, велика громадська група, святкування, нові цінності та спільний світогляд, глибші особисті стосунки та відкритість, фізичний контакт, перспектива, орієнтована на дитину, практики саморозвитку, інклюзивність, наголос на мистецтві та культурі, здорове харчування, фізична активність, близькість до природи, екологічна активність та екологічно відповідальна поведінка.

Таким чином, екопоселення являють собою в основному успішні експерименти щодо сприяння стійкому добробуту, які можуть підтримувати та інформувати зусилля національних урядів щодо виведення добробуту на перший план як політичну мету [16].

Університетське дослідження порівняло суб'єктивне благополуччя 84 мешканців 30 екопоселень (та інших свідомих спільнот) у Північній Америці з тим у Берлінгтоні, штат Вермонт, місті в США, яке, як відомо, пропонує жителям дуже високу якість життя. Результати вказують на дещо вищу якість життя серед мешканців свідомих громад, незважаючи на помітно нижчий середній рівень особистого доходу та власності на матеріальні блага. Якість життя в свідомих спільнотах набагато слабкіше корелювала з показниками матеріального достатку, такими як дохід, доступ до медичної допомоги та рівня освіти, і сильніше з якістю соціальних стосунків, справедливим розподілом робочого навантаження та доступом до колективних ресурсів. Це свідчить про те, що громади, зі свідомими намірами кооперуватись, краще вміють перетворювати соціальний капітал і, меншою мірою, людський і природний капітал, на добробут мешканців, і, отже, менше покладаються на побудований капітал. Це дозволяє жителям насолоджуватися високою якістю життя на основі значно нижчого рівня пропускну здатності матеріалів.

4.3. Стійкість спільнот під час війни

Стійкість сталих спільнот екопоселень під час війни в Україні може бути розглянута через призму концепту стійкості або "резилієнсу". Резилієнс - це

здатність системи або спільноти протистояти зовнішнім змінам, залишаючись стійкою та здатною до відновлення після стресу чи кризи.

Спільноти екопоселень можуть бути відносно стійкими під час війни в Україні, якщо вони мають такі характеристики:

1. Ресурсна незалежність: Спільноти екопоселень можуть стати стійкими, якщо вони мають власні джерела енергії, води та харчів. Це допомагає забезпечити стійкий розвиток і уникнути залежності від централізованої інфраструктури, яка може бути піддається атакам та знищенням під час конфлікту.

2. Соціальна взаємодія: Спільноти екопоселень можуть бути стійкими, якщо вони мають сильну соціальну взаємодію та зв'язки між їх членами. Це допомагає підтримувати спільноту під час кризи, забезпечуючи взаємну підтримку та співпрацю в складних ситуаціях.

3. Адаптація та інновації: Спільноти екопоселень можуть бути стійкими, якщо вони мають здатність до адаптації та інновацій. Це означає, що вони можуть швидко реагувати на змінюючіся умови та знаходити нові шляхи для забезпечення своєї стійкості та розвитку.

Вирішення конфліктів. Як ми зазначили вище, конфлікти в спільнотах екопоселень можуть виникати з різних причин, таких як розбіжності у світогляді, стилі життя, поглядах на екологію, економічних питаннях, а також з питань розподілу ресурсів і прийняття рішень. Однак, існують способи вирішення конфліктів, які можуть бути ефективними в спільнотах екопоселень.

1. Комунікація: Відкриті і чесні розмови можуть бути ключем до вирішення конфлікту. У спільнотах екопоселень можуть бути встановлені правила для конструктивної комунікації та вирішення конфліктів. Для цього можна використовувати методи, такі як круги спілкування або медіація.

2. Пошук компромісів: Пошук компромісу може бути важливим для вирішення конфлікту. У спільнотах екопоселень можуть використовуватись

різні методи для пошуку компромісу, наприклад, голосування, прямі дискусії або використання експертів для допомоги в прийнятті рішень.

3. Дотримання правил: Встановлення правил та процедур для вирішення конфліктів може допомогти зменшити їх кількість. У спільнотах екопоселень можна створити правила для розподілу ресурсів, прийняття рішень та вирішення конфліктів.

4. Розвиток особистісної свідомості: У спільнотах екопоселень можуть проводитись тренінги з розвитку особистісної свідомості та здатності до вирішення конфліктів. Це може допомогти зменшити кількість конфліктів і забезпечити більш гармонійне життя у спільноті.

Як соціократія може допомогти спільноті вирішувати конфлікти з питання спільного володіння майном та користування спільними просторами?

Соціократія - це метод управління, який сприяє розвитку ефективної співпраці та вирішенню конфліктів в колективі. Цей метод може бути корисним для спільноти, яка має питання спільного володіння майном та користування спільними просторами.

У соціократичній спільноті рішення приймаються за допомогою колегіального процесу, в якому всі учасники беруть участь, діляться своїми думками та досвідом. Завдяки цьому процесу учасники мають можливість висловити свої потреби та інтереси, а також почути думки та інші погляди.

У соціократичному процесі також важливо визначити правила та процедури, які повинні бути виконані усіма учасниками спільноти. Це може включати правила користування майном, розподіл витрат та інші важливі питання.

В Україні досвід користування спільним майном є обмеженим, але застосування соціократії може бути корисним для вирішення питань спільного володіння майном та користування спільними просторами. Для того, щоб це було можливо, спільнота має мати чіткі правила та процедури, що регулюють користування спільним майном та просторами.

Також важливо, щоб усі учасники були готові до співпраці та взаємодії, і мали бажання дотримуватися правил та процедур, що були визначені для вирішення питань спільного майна.

У більш розвинених країнах, де існує більш висока культура колегіальних рішень, застосування соціократії може бути зручніше та більш ефективним. Але це не означає, що в Україні це не можливо. Спільнота може вирішити використовувати соціократію як метод розв'язання конфліктів та розробки правил, що дозволять ефективно володіти та користуватися спільним майном. Для вироблення культури вирішення конфліктів був розроблений Курс побудови спільнот, який активно впроваджується в спільнотах екопоселень України.

Курс побудови спільнот. Ecovillage Design Education (EDE) - це курс навчання, який розроблений (Gaia Education) та охоплює різні аспекти побудови екопоселень та спільнот. Курс включає в себе модулі, які охоплюють соціальні, культурні, економічні, екологічні та світоглядні аспекти життя в екопоселеннях.

Курс EDE базується на концепції екологічної стійкості та зосереджений на розробці практичних знань та навичок, необхідних для побудови екопоселень та створення стійкої та життєздатної спільноти. Курс надає учасникам можливість ознайомитися з кращими практиками та інноваційними методами розвитку екопоселень та спільнот, які вже успішно застосовуються у світі.

Соціальна складова курсу Ecovillage Design Education (EDE) охоплює питання соціальної стійкості, включаючи взаємодію між людьми та співпрацю в спільноті. Ця складова курсу включає такі аспекти, як:

- Соціальна організація та управління спільнотою
- Соціальна рівність та справедливість
- Культурна різноманітність та взаєморозуміння
- Соціальна підтримка та допомога учасникам спільноти
- Розвиток спільноти та зміцнення її зв'язків.

Соціальна складова курсу EDE допомагає учасникам розуміти важливість соціальної стійкості та того, як створити ефективну соціальну інфраструктуру для спільноти. Ця складова курсу також допомагає учасникам розробляти навички співпраці, комунікації та розв'язання конфліктів у спільноті. Крім того, соціальна складова курсу EDE включає аспекти культурної різноманітності та взаєморозуміння, оскільки це є важливим для створення гармонійної та різноманітної спільноти.

Економічна складова курсу Ecovillage Design Education (EDE) охоплює питання економіки, що підтримує екологічну та соціальну стійкість. Ця складова курсу включає такі аспекти, як:

- Економіка спільної власності та співвласності
- Соціально-економічний розвиток та розвиток громадських ініціатив
- Практики економічної стійкості та економічної забезпеченості
- Моделі співробітництва та справедливості
- Системи обміну та управління ресурсами

Економічна складова курсу EDE допомагає учасникам курсу розуміти, як використовувати економічні практики та інструменти для забезпечення екологічної та соціальної стійкості спільноти. Вона також допомагає розробляти економічні моделі, що ґрунтуються на принципах співпраці, справедливості та рівності. Ця складова курсу також включає аналіз економічних систем та моделей, що можуть бути корисними для екопоселень та спільнот.

Екологічна складова курсу Ecovillage Design Education (EDE) охоплює питання сталого розвитку та екологічної стійкості. Ця складова курсу допомагає учасникам розуміти природні процеси та взаємодію людини з природою, а також вирішувати екологічні проблеми у спільноті. Серед питань, які розглядаються в екологічній складовій курсу EDE, можна виділити наступні:

- Стале господарювання з природними ресурсами, включаючи використання енергії, води та ґрунту
- Розвиток стійких агроєкосистем та практики органічного землеробства
- Розробка екологічних технологій та інфраструктури, таких як відновлювальна енергетика та системи очищення води
- Збереження та відновлення біорізноманіття
- Сталість місцевих економік та використання ресурсів

Екологічна складова курсу EDE допомагає учасникам розуміти важливість сталого розвитку та застосування екологічних підходів у житті спільноти. Вона також надає практичні навички та інструменти для реалізації сталого розвитку у спільноті, забезпечуючи збалансовану взаємодію між людиною та природою.

Світоглядна складова курсу Ecovillage Design Education (EDE) охоплює питання, пов'язані зі значенням психології та духовності у створенні стійкої та життєздатної спільноти. Вона включає такі аспекти, як:

- Духовність та практики самопізнання
- Мистецтво та творчість
- Етика та моральні цінності
- Конфліктологія та співробітництво
- Психологія та соціальна підтримка
- Здоров'я та благополуччя

Ця складова курсу надає учасникам можливість поглибити розуміння важливості розвитку психологічної та духовної складових спільноти, а також допомагає зрозуміти взаємозв'язок між психічним та емоційним благополуччям людей та стійкістю екопоселення. Також ця складова курсу включає практичні навички та інструменти, які допомагають учасникам курсу працювати з конфліктами та побудові етичних та моральних цінностей, що є важливим для успішного створення спільноти.

Глибинна адаптація. Описуючи питання стійкості та адаптивності в екопоселеннях ми не можемо обійти концепцію глибинної адаптації Deep adaptation Маніфест вченого

Академічна доповідь «Глибинна адаптація до екологічного колапсу» Джема Бендела по суті представлена ще у липні 2018 року для вузького кола вчених просто взірвала людей 1 млн скачувань. Її обговорення все більше набирає обертів в колах спільнот європейських екопоселень і відповідно впливає на думку спільнот в Україні.

Deep adaptation - це концептуальний підхід до адаптації до змін клімату та інших глобальних екологічних криз. За цим підходом, необхідно визнати, що деякі наслідки змін клімату, такі як екстремальні погодні умови та зміни в екосистемах, вже не можуть бути уникнуті. Тому, відповідь на ці виклики полягає в тому, щоб розвивати глибоку адаптацію, тобто здатність справлятися зі складними наслідками зміни клімату та інших екологічних криз, в тому числі шляхом зміни уявлень про життя та суспільство.

У контексті екопоселень, deep adaptation може означати введення нових підходів до планування та управління спільнотами, які дозволять їм адаптуватися до змін клімату та інших екологічних викликів. Це може включати такі дії, як розробка стратегій зменшення відходів, ефективного використання ресурсів та підвищення стійкості місцевих екосистем. Також можуть бути введені нові способи планування та управління громадськими просторами та інфраструктурою, що дозволять спільнотам ефективно реагувати на зміну клімату.

Основним завданням deep adaptation є створення сприятливого середовища для розвитку стійких та резилієнтних спільнот, які зможуть протистояти глобальним екологічним викликам та зберегти свою екологічну стійкість.

Чи здатні ми продовжувати роботу знаючи що зміни клімату незворотні

Якщо Ми на здатні їх сповільнити чи здатні ми зберегти нашу цивілізацію

А що як вже надто пізно зупиняти кліматичну катастрофу чи здатні ми в таких умовах продовжувати роботу

Чому це питання так мало досліджується у сфері сталого розвитку

Як саме обговорюються люди кліматичний колапс в соцмережах

Цей маніфест покликаний зробити внесок у менеджмент і політику сталого розвитку не шляхом додавання а віднімання з нього.

Позбавитись зайвих шляхів і знайти новий зміст у нових умовах буття і дій

В якому руслі ми повинні рухатись сьогодні знаючи що буде завтра, про настання кліматичної катастрофи

Це відповідальний вчинок - повідомити про цей аналіз зараз і запропонувати людям підтримати один одного в спільному дослідженні тих наслідків в тому числі психологічних і духовних.

4 важливі питання

Стійкість

Що ми цінуємо більш за все і хочемо зберегти?

Відпускання

Що нам варто відпустити і від чого від чого відмовитись, щоб не усугубити ситуацію

Відродження

Що ми могли б відродити, щоб допомогти собі пережити важкі часи?

Примирення

З чим і ким нам варто примиритись, усвідомлюючи що перебуваємо перед лицем смерті?

Нам не варто перебувати наодинці із такими складними питаннями. Я не думаю що в бункерах ми зможемо знайти на них відповідь. Можливо вихід саме у відкритості і довірі.

Звісно обговорення екологічного колапсу не такий критичний для життя як наприклад війна та великомасштабне вторгнення, терор і геноцид мирних

жителів. Що свою чергу змінює світоглядні пріоритети в українських спільнотах

Проте саме адаптивність в умовах колапсу з маніфесту глибинної адаптації може стати основою подальших дій та в принципі саме поселення України є прикладом такої адаптивності. Що може стати предметом та прикладом обговорень ще не однієї наукової конференції в майбутньому.

4.4. Проєкт «Зелена дорога» як приклад стійкості та адаптивності екопоселень

Отже, в закріплення опису перспектив стійкості та адаптивності буде мабуть доречно описати проєкт який став прикладом стійкості спільнот в Україні.

Під час війни ГС “Глобальна мережа екопоселень” та ГС “Пермакультура в Україні” об’єднали зусилля, мобілізували свої мережі і створили мапу локацій в сільській місцевості, що готові приймати людей, які шукають короткострокового чи довгострокового притулку. В партнерстві з організацією Global Ecovillage Network Europe ми створили також мапу європейських еко-спільнот, що готові приймати українських біженців.

Станом на кінець 2012 року ми маємо близько **70 локацій** в Україні і **300 в Західній Європі**, і українські локації прийняли близько **3000 осіб**. Близько **600** переселенців залишаються в наших локаціях на зиму. І кількість членів приймаючих спільнот така ж.

Ми займаємося координацією людей та локацій, збором коштів та перенаправленням їх на потреби створених притулків.

Чому екопоселення і центри пермакультури стали центрами стійкості

- Наші локації знаходяться в сільській місцевості, яка є більш безпечною ніж міста.

- Наша мережа покриває всю Україну, що дозволяє не тільки знайти локацію ближче до себе, але й пересуватися по локаціях як по коридору у випадку, якщо ви рухаєтесь в бік західного кордону. Саме так виникла назва “Зелена дорога”.

- Екопоселення є достатньо сталими завдяки згуртованості, харчовим запасам, вмінню вирощувати їжу.

- В більшості екопоселень є вільні будинки, які використовуються для розміщення внутрішньо переселених осіб.

- Мешканці цих спільнот відрізняються доброзичливістю і здатні надати психологічну підтримку вимушено переселеним особам.

- Практично в усіх спільнотах є діти, що спрощує перебування внутрішньо переміщених осіб з дітьми.

Що ми робимо крім розміщення внутрішньо переміщених осіб?

Наразі у нас декілька напрямків діяльності:

1. Покращення умов проживання внутрішньо переміщених осіб.

Спартанські умови сільських будинків в тихій місцевості були в радість людям, які тікали від бойових дій, перші дні та тижні. Тепер, коли зрозуміло, що війна затягується, і цим людям жити тут ще довго (а деяким з них і нема, куди повертатися), ми шукаємо можливості покращити їхній побут: завести воду в будинок, поставити бойлери, обладнати санвузли та кухні, поставити ліжка замість матраців на підлозі, купити пральні машини та холодильники.

2. Збільшення місць для прийому людей. В більшості локацій ще є будинки, які можна обладнати для прийому людей.

3. Облаштування дитячих майданчиків та ігрових кімнат. Внутрішньо переміщені діти та місцеві діти потребують комфортних та безпечних місць для проведення часу. Це є особливо важливим для психологічної реабілітації дітей, що мали досвід перебування в зоні бойових дій.

4. Розвиток сільського господарства. Наші локації вміють вирощувати їжу для себе в екологічний спосіб. Тепер перед ними стоїть важливе завдання забезпечити їжею не тільки себе, а й людей, яких вони прихистили, і навіть більше. Адже, зважаючи на ризик продовольчої кризи, харчова безпека тепер має особливе значення. Наші локації потребують дрібної сільськогосподарської техніки, теплиць, ємностей для збору дощової води тощо для проведення ефективної фермерської діяльності.

5. Розвиток зеленої енергетики. Ситуація із нестабільним доступом до пального та перебої з електроенергією демонструють необхідність пошуку альтернативних джерел енергії для самозабезпечення.

6. **Розвиток сталого підприємництва.** Частина мешканців локацій самі залишилися без доходу та можливості продовжувати свої професійні справи. Їм треба переорієнтовуватися та інвестувати в нові напрямки. Найбільш перспективними в їхніх умовах є переробка продуктів харчування та ремонтно-будівельна діяльність.

Два додаткових напрямки проєкту:

- **Реабілітація для волонтерів.** Пілотний проєкт на локації “Тепла гора” в Івано-Франківській області показав свою ефективність у проведенні вихідних перезавантаження для волонтерів, що працюють з людьми в Івано-Франківську, та потребують відпочинку, щоб уникнути вигорання. Цей досвід ми будемо поширювати на інші локації.

- **Реабілітація для дітей.** Карбонова ферма “Зелений гай” в Дніпропетровській області регулярно приймає групи дітей з міста Дніпро і проводить з ними активності на природі, у спілкуванні з тваринами. Це допомагає дітям забути жахи війни та відновитися психологічно.

ВИСНОВКИ

Дослідження спільнот екопоселень дають багато важливих висновків, що можуть бути корисними для розвитку екологічно стійких та соціально відповідальних спільнот.

1. Створення стійких та ефективних екопоселень вимагає багато ресурсів, включаючи фінансові, технічні та людські ресурси. Крім того, необхідно забезпечити правильне управління ресурсами, координацію різних проектів та ініціатив, розвиток соціальної інфраструктури (спільні приміщення) та ініціатив, що сприяють співпраці та злагоді між мешканцями спільноти.

2. Спектр екоспільнот і рухів в Україні дуже широкий, найбільш поширеними є Родові помістя, Духовні общини, Глобальна мережа екопоселень, Пермакультурна спілка, Рух зіровейст, спільнота дауншифтерів та цифрових номадів.

3. Основними проблемами екоспільнот є: конфлікти лідерства, мовні конфлікти, конфлікти потреб, конфлікти через бідність, конфлікти стратегій, проблеми визначення потреб, диктатури, камерності та закритості, конспірології, сектантства.

4. Для створення громадського благополуччя та забезпечення допомоги та послуг між членами спільноти корисним інструментом може бути Комбінована економіка

5. Спільноти екопоселень мають потенціал стати лабораторіями екологічних інновацій, де можна випробовувати нові технології та підходи до сталого розвитку.

6. Важливо забезпечити демократичне управління та участь у процесах прийняття рішень в спільноті, щоб забезпечити відкритість, прозорість та гнучкість у розвитку спільноти.

7. Необхідно забезпечити ефективну комунікацію між членами спільноти та зовнішніми зацікавленими сторонами, такими як місцева влада, громадські організації та інші екологічні спільноти.

8. Дослідження екопоселень можуть допомогти у формуванні ефективних політик та стратегій для забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Jackson H. What is an ecovillage? URL: <http://www.habiterautrement.org/05.eco-village/contributions-05/What-is-an-Ecovillage-HildurJackson.pdf> (дата звернення: 12.08.2018).
2. Jackson, H., Jackson, R. Global Ecovillage Network History 1990-2004. URL: http://www.gaia.org/mediafiles/gaia/resources/HJackson_GEN_History.pdf (дата звернення: 15.10.2016).
3. What is an Ecovillage? Global Ecovillage Network. URL: <http://gen.ecovillage.org/index.php/ecovillages/whatisanecovillage> (дата звернення: 18.08.2016).
4. І.Славінська. Українські екопоселення: ліжка з сіна, їжа з лопухів і щасливі люди. Українська правда. URL: <http://life.pravda.com.ua/travel/2009/06/22/21907/> (дата звернення: 13.10.2016)
5. Chris van Uffelen. Ecological Architecture. Braun Publishing AG. 2009. P. 388-391.
6. Sergi Costa Duran. Green homes : New Ideas for Sustainable Living. New York: Harper Design. 2007. 192 p.
7. Екосело. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%BE> (дата звернення: 03.09.2017).
8. Hollick M., Connelly C. Learning from Ecovillages world-wide. 1999. Communities Magazine. P. 62–64.
9. Bates, A. Ecovillage Roots (and Branches). 2003. Communities Magazine. №117. P. 1-10.
10. Бабенко В.А. Українська хата – повернення до історії. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Дніпро, 2016. №6 (219). С. 69-74. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=

0&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FI
LA =&2_S21STR=Vpabia_2016_6_10 (дата звернення: 02.09.2017).

11. Благовестова О. О. Техногенні принципи проектування екологічних поселень. Науковий вісник будівництва. 2019. Том 97 №3. С. 5-10.
Благовестова О. О. Техногенні принципи проектування екологічних поселень. Науковий вісник будівництва. 2019. Том 97 №3. С. 5-10.
12. Благовестова О. О., В.І. Гук. Типологічні особливості формування екопоселень. Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. збірник. 2019. №70. С. 165–174.
13. Благовестова О. О. Історичні умови формування екопоселень. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. збірник. 2019. №54. С. 152–159.
14. Благовестова О. О., Печерцев О.О. Використання традиційних та новітніх будівельних технологій при проектуванні екологічних поселень. Науковий вісник будівництва. 2019. Том 98 №4. С. 5-10.
15. Благовестова О. О. Принципи проектування вулично-дорожньої мережі екопоселень. Комунальне господарство міст. Серія: Технічні науки та архітектура. Харків, 2019. Том 5 № 151 – С.71-74. – URL: <https://khg.kname.edu.ua/index.php/khg/article/view/5446> (дата звернення: 29.04.2020).
16. Blahovestova O. O., Pechertsev O.O. Features of ecovillage design. Danish Scientific Journal. Copenhagen, Denmark. 2020. Vol.1, №35. P. 17–20